

379-ՎԶ

(436)

Մերեգի Թխրփա Գօղէնի Նէշրիյարը—Նօ. 3, 4

ՇԱՐԳԸՆ
ՔՐԻՍԹԻՅԱՆ ՔԻԼԻՍԱԼԱՐԸ

ՖԻՅԷԹ 1 ՂՐՇ.

ԷՍԷՐ Ի
ՎԵՐ. ՃՕՐՃԻ ՇԷՄՄԱՍ

ԱՅՆԹԱՊ
Մերեգի Թխրփա Գօղէնի Մարպաասը
ՍԱՀԻՊ Ի ԻՄԹԻՅԱԶ
ՓՐՕՅ. Ն. Ս. ՊԱԼԵՕԶԵԱՆ
1913

Իշպու մեղադրե՛ 1909 սենեակներ Օսմանիյե-
սե վեճաք էսենդերսեն, Ուրճալը, Սիսեւանի Փո-
րէսքանի ֆիլիսաւր յօլլանը, Վեր. Ճօրճի Շէմեւա
քաւաւընսան, Կիլիկիա Ինճիլի Իքքիհասընա քաղ-
սիմ օլունմազ իզրէ քէսարիֆ էսիլմիշ սիր:

40-2013

ՇԱՐԳԸՆ ՔՐԻՍՏԻԱՆ ՔԻԼԻՍԱՆԱՐԸ

Շարգի քրիստոնեւորներն թարիխի վէ հալը հաղըր-
նը թէֆթիչ էյլէմէք իսթէյէն պիրինին գալափնտէ,
էվլէլա պիր սէվինճ իլէ պէրապէր, անը միւքէմմէլ
պիր էսէր հալինտէ մէյտանա գոմագ միւշքիլաթը
տախի խաթրա վարիտ օլարագ՝ պիր մէյուսիյէթ հա-
սըլ օլուր: Շարգ թարիխի տարլարըն գոյու պու-
լութլարը տլթընտա մէսթուր օլտուղու կիպի, անըն-
քիլիսա թարիխի տախի ինգըլապաթ վէ թէպէտ-
տիւլաթըն լափիւրիւնթօօընտա զայպ օլարագ անը
իզլէմէք վէ վագաալարը մունթաղամմ պիր չէքլէ գո-
մագ զանն օլունտու զընտան զիյասէ միւշքիլ օլմուշ
տըր:

Պու ճիւմլէ իլէ շարգ քրիսթիան քիլիսալարընըն
թարիխի փէք ճալիպ վէ մուհիմմ օլմուշ տըր: Մէ-
սօփթամիա վէ Սիւրիա գատիմ ինգըլապաթըն էն
մուհիմմ պիր մէյտանը օլմուշ տըր: Սիյասի տախ-
րէտէ տիւնեանըն էն միւտհիշ բօլընը օյնայան Ա-
շուր վէ Քիլտանի, Հիթթի վէ Իպրանի, Մատի վէ
Ֆարսի, Բօմալը վէ Եունանի, Արապ վէ Սէլճուգի,

վէ տաճա պի հիսապ ազվածն մախարը օշտուղը կիպի, տինի տախլէտէ տախի տինեայը գապթ վէ միւթէհայրէր էյլէյէն լէհնուտիլը, Գրիսթիանլըդ վէ իսյամիյէթին առը պու տիյարտան սուտուր էյլէմիշ տիր: Պու տիյար տըր քի, սիյասի, տինի, վէ իյմի ինգըլապաթ մէյասնը օլարապ իյլի վէ տինի փէլսէֆէ վասըթասըլլէ պիհիսապ հերեաիկոսլար թէվլիա էյլէմիշ, տաղ վէ օլմանլարընտա օն պինլէրճէ միւն-դէվիլէր կէզարմիշ, տինի մուարաշալարըն սահնա-սը, էֆրեար ալէմինին լափիւրիւնթօսը, օն պինլէրճէ շէհիտլէրին քասուս, շուրիշ վէ իսթիլալըն փան-թէօնու օլմուշ տըր:

Իշթէ պէօլլէսի պիր տիյար պու կիւնէ գատար մուգատաէրին աճիպ իաարէսի թահտընտա առլա-րըն աթէշի իշինտէն կէշէր իքէն թարիգ ի սէլամէթ օլան տին ի հազիլդինին նուրընը սէօնաիւրմէյիպ, Գրիսթիան քիլիսասը Արապիսթան օլասիսլէրի կի-պի քէնտի մէվճուսիյէթինի հըֆղա գատիր օլմուշ, վէ սուսուղլուգտան փէրիշան նիշէլէրինէ տէ հա-յաթմպախշ փունարլարընտան իշիրմիշ տիր:

Պահսա կիրիշմէշտէն ազտէմ, շու տախի մալիւմ օլմալը տըր քի, շարգըն գատիւմ քիլիսա թարիլինին մունթալամմ պիր շէրլի տաճա գահիր օլմամը տըր, չիւնքի:—

(ա). Ումումէն Գրիսթիյան տիւնեասը Ղարպ ատտ օլընտըղընտան քիլիսա միւվէրըիլէրինին տիգգաթը օլ թարաֆա շէվրիլմիշ տիր:

(բ). Չիւնքի, շարգ թարիլիսի պիր չօգ ինգըլա-պաթա օլընտըղընտան մաղի մէճհուլիյէթտէ զայպ օլմուշ վէ պու սէպէպաւէն շարգ միլլէթլէրինին քի-թապէթ վէ իսանլարը մէտէնի տիւնեայա նիսպէ-թէն մալիւմ օլմամը վէ քիթապէթլինին գըամը ա-զամը զայ օլմուշ տըր: Ի թէ պու վէ սաիր սէպէպ-լէրտէն պու մուհիւմ թարիլտէն պիսապէր իգ: Պա-գաթ պէշարէթին նուրու Պաղեսթինտէ գահիր օլտո-ղընտա, չիւն քէնտի փէրթէվլէրինի հէր թարաֆա իշրագ էլլէտիլի կիպի, պու սալահ շէմի տախի քէն-տի հայաթմպախշ փէրթէվլէրինի շարգտա նէշը էյլէ-տի: Գ. Մուգատտէս պունա շէհատէթ էտէր:—

1. Լէվնսիւմիզին գուսուսուսըր յէպրիֆ էսէն Մեճուսիլէր շարգսան յէշրիժ էյլէսիլէր: Պու ալի-լէրին ճէտալէրի Դանիէլ ֆէյղամպէրին թալիմլիի պլանլար իտի, Դանիէլ իտի քի "Եագուպտան պիր Եըլտըզ թուլու էտէճէք" տէյու փէյղամպէրիլը էյ-լէտի, վէ պու փէյղամպէրիլը Գիլտանի իւլէմա արա-ղընտա էհէմմիյէթ քէսպ էտիպ էհլ ի իյմ ի նիւճիւմ պու Երյարզա աուրարճա մունթաղըր օլտուլար վէ էն նիհայէ անը պուլտուղլարընտա թագիպ էյլէ-լիպ Պէյթլէհէմէ կէլտիլէր: Բիվայէթ օլունուր քի, պունլար Եէրլէրինէ ալտէթ էյլէտիլէրինտէ Գրիս-տոսուն պիրէր միւպէշիլլէրի օլտուլար:

2. Պէնսէկոսէ վագաւաւը: Թարիլին մալիւմ պիր վագաասը տըր քի Եհնուսիլէր էօթէտէն պէր-լու Պարսիլէրին հիւսն ի թէվէճճիւհիւնէ մաղհար օլ-

տողլարը սէպէպտէն, Եունան վէ Բօմա մէզալիմին-
տէն ֆիրար էտիպ խաթթ Ը հիճրէթլէրինի շարգ տա
պուլտուլար:

Էֆէնտիմիդին զէման Ը սաառէթինտէ վէ ան-
տէն ասրլարճա սօնրա Եէհուտիլէրին պէօիւք պիր
գալապալըղը մապէյն իւննէհրէյնտէ վէ Սիւրիա վէ
Աճէմիսթանտա սաքին իտիլէր: Պունլարըն պէլլէ
պիր մէրքէզի տէ Ուրֆա իտի: Պէնտէկօստէ կիւնիւ
խաթ լի շարգտան կէլէն փէրէքէնտէ Եէհուտիլէր
վէ միւհթէտի միւսաֆիրլէր Ալլահըն աճիպ իշլէրինի
կէօրէրէք Անա համտ էյլէտիլէր: Ղուկաս պունլա-
րը սայար «փոթթհիլէր, Մատիլէր, Էլլամիլէր վէ մա-
պէյն իւննէհրէյնտէ սաքին օլանկար»: Իսլ պինլէ-
րին արասընտա փէք իհթիմալ պունլարտան օլա-
րադ կիթտիքլէրի եէրլէրաէ Գրիստոսուն իոմինի
նէշը էյլէտիլէր:

3. Անքաւֆէա ֆիլիսէպինին րէշէֆֆիլի: Շարգ-
տա պիր չօդ քիլիսալարըն մէյառնա կէլմէսինէ վա-
սրթա օլտու: շարգըն Ուրֆասը Սնթաքիա իլէ թիւճ-
ճարի, իլմի, սիյասի վէ տինի րապըթալար իլէ մէր-
պութ իտի:

4. Ուրժասա Արգարըն յիվայէթի: Կիւնճիւ
ասրտա եաշայըպ գատիմ քիլիսա թարիթի հազգըն-
տա պիզէ չօդ միրաս պրագան մէշհուր միւվէրրիւ
Եուսիֆոս պու ըիվայէթի րէյ իւլայն միւշահատէ
էթմիշ կիպի պիզէ նագլէտիյօր: Սօն վագըթլարտա
Էվրօփա իւլէմասը Եուսիֆոս, Թէլմանրէ, Տիօնիս,

Բրօնիժ, Լտէսա, Խօրէնացի վէ Էսսէմանինին պու-
րիվայէթլէրինի միւտադգիզանէ թէհարրի էյլէլէ-
րէք պու ըիվայէթին թարիթի թէնագուպարընը պուշ-
մուշար իսէտէ, վագաանըն սըրֆ մասալտան իպա-
րէթ օլմատըղընը սա հիշ օլմաղսա Գրիսթիան օլան-
Աքգար Էֆէնտիմիդ իլէ մէքթուպլաշան Աքգար Օք-
քամա օլմատըղը հալաէ, հէր հալաէ Ռւրֆատա Գրիս-
թիան օլան պիր Աքգարըն, օ տա Չինճի ասրտա եա-
շայան Աքգար Պարմանու օլտուղունու գապուլ վէ
թաստըգ էյլէմիշ տիրլէր: Շու հալաէ Չինճի ասր-
տա Մապէյնտէ, Ըրագ վէ Աճէմիսթանտա Գրիսթիան-
քիլիսալար թէշէքքիւլ վէ էփէյի էհէմմէյէթ քէսպ
էյլէտիյի թարիթին ինքեար օլունմագ վագաալարըն-
տան տըր:

5. Բէսուշարըն վէ Եէթմիշլէրին շարգսա օլան
միսիօնարըղը: Սիւրեանի վէ Էրմէնի քիլիսալա-
րընըն պիհիսապ ըիվայէթլէրի իշինտէն, հիշ օլ-
մագսա Թաթէոսըն, Թովմասըն, Պարթէլօմիօսըն,
Եէթմիշլէրտէն օլան Ակիօս վէ Մարիօսուն, հաթթա
Պետրոս վէ Յովհաննէօին շարգա գիյարէթ էյլէտիք-
լէրինի, վէ պիր չօդ քիլիսալար թէշքիլ էյլէտիք-
լէրինի, տէյի ըիվայէթէն իլլա հագիզաթէն գու-
պուլ էթմէյէ մէճպուրըլ: Հէլէ Թովմաս րէսուլըն
Հինտիսթանա կիթմէսինէ, պու կիւն մէվճուտ օ-
լուպ Մալապարտա մէսքիւն 400 պինի միւթէճա-
վիդ օլան Թուլմայան նամ Սիւրեանի քիլիսանըն
մէվճուտիլէթի շէհատէթ էտէր:

6. Սիւրեանի իրաւագործի խառնուրդ էտէր քի,
 Էւք ասրլարտա Գրիսթիան քիլիսալարը շարդտա
 փէք մուհիմմ պիր մէվզի իհրաղ էյլէմիշ տիրէր:
 Փէ իթօ թէրճէմէսինին հիշ օլմազսա հէր հալտէ Զնճի
 ասրտա զուհուրը, Ուրֆատա Տաթիանըն Տիւթէսէ-
 րօնը (Harmony of the Gospels), Պարտիսան վէ օղ-
 լու Հարմօնիստուն թահրիրաթը, վէ Պարտիսանըն
 Զնճի ասրտա Էրմէնիլէր տրասընտա օլան միսիօ-
 նարլըզը, շարդտա Սամսաթըլը Յովհաննէսին մէշհուր
 հերետիկոսլըզը, Ղնոսթիքի, Մանիլի, Պարտիսան-
 եան, Մարշիեան, Թաթիեան, Փալլիքեան, վէ զայ-
 րի Հերետիկոսլըզլարըն զուհուրը, Ուրֆա փիսքօ-
 փօսլարընըն էսամիսի, վէ Բօմա մէղալիմինին շարդ-
 տա մէլտանա կէթիրաթի շէհիալէրին քէսրէթի,
 թարիս սահիֆէլէրինտէ շարդըն պիհիսապ րիվա-
 յէթ վէ մասալլարը վէ տահա սաիր պիր չօղ տէ-
 լաթի իպրաղ էտիյօր քի, Գրիսթիանլըզ զանն օլուն-
 տուղունտան չօղ էրքէն շարդտա քէօք սալմը վէ
 մուհիմմ պիր մէվզի իհրաղ էյլէմիշ օլարաղ Մէլէ-
 քիլթ Ուլլահա տօղրուտան վէ տօլայըտան խըտմէթ
 ի ազլիմէսի օլմուշ տըր:

Իմաթ պու շէյլէրի մուգատտէմէ հալինտէ զիրր
 էտէրէք մէվզու ը պահարմըղա կէյիրիզ, Եանի Շազր-
 ցա Քրիսթիան Միլիաւար:

Էլէէվմ Գրիսթիան քիլիսալարըն պէտէնի պաշ-
 րճա իւշ մալիմ տալլարա թագսիմ օլունուր. Փա-
 փալի, Ορθοδοξία վէ Փրօքէսքանթ. պու իւշ քիլիսալար

Գրիստոսուն շախսընա ախա թալիմաթտա միւթթէ-
 ֆիզ տիրէր: Եանի իւշ քիլիսալար տալի Գրիստոս-
 տա ինսանի վէ իլահի իքի թապիաթ գապուլ է-
 տէրէր: Լաքին պունլարտան միւթթէրրիզ օլան
 շարդ քիլիսալարը պու պապտէ էսասի թալիմաթճա
 ումում քիլիսալարտան ֆարզըլ օլարաղ Գրիստոս-
 տա տէյլի իքի, իլլա պիր թապիաթ վէ իրառէթ
 գապուլ էտէրէր: Գրիսթիան թարիլսինտէ իւք
 մէշհուր (Նիկիա, Իսթանպուլ, վէ Էֆսոս) սինօթլար-
 տա շարդ վէ պարպ քիլիսալարը միւթթէֆիզ իքէն,
 Էֆսոս սինօթլարտա Նէսթօրիականլըզ, վէ տէօր-
 ալինճիլ սինօթ օլան Գաղկեդոնտա շարդ քիլիսա-
 լարը պէտէնտէն թէֆրիզ օլունուպ monophysite եանի
 թապիաթ ը վահիտէ թալիմինի գապուլ էյլէտիլէր:
 Վէ էլէէվմ պու քիլիսալար պու Նօղթա ինազար-
 տան ումում քիլիսալարտան միւթթէրրիզ օլուպ՝ ա-
 թիաէքիլէր տիր: —

1. Սիւրեանիքեր

2. Լուհենիքեր

3. Ղաքիլէր

4. Հապէշիլէր

Իշպու տէօրթ քիլիսալար շարդ քիլիսալարը օլ-
 մաղլէ մէվզու ը պահարմըղը թէշքիլ էտէր: Պու քի-
 լիսալար մէպտէթէն պիր օլուպ հէմշիրէ քիլիսալար
 տըր. վէ Լաքին միլլիյէթ ֆարզըլ անլէրի պաղը ալին-
 լէրի վէ խոսուսի հալու քէյֆիյէթլէրի վէ ասէթ-
 լէրի ճիհէթիյէ թէֆրիզ էտէր:

Պու թալիմին էսասը Էֆսուս մէծիսինտէ պաշ-
լայրպ Գաղկէթօնտա քէմալէ էրտի, էննիհայէ քիլի-
սա իքի թապիաթ վէ իրատէթ գապուլ էտիպ, պիր
իրատէթ վէ թապիաթ գապուլ էտէնլէրի հէրետիկոս
տէյու հիւքմ էյլէտիլէր. օլ մանատա շարգ քիլիսա-
լարը ումում քիլիսալար իչիւն հէրիտիկօս տըր, Գաղ-
կէթօնտան սօնրա Սրթօտօքս վէ Լաթին քիլիսալարը
պու թալիմ իչիւն շարգ քիլիսալարընա տօղրու փէք
շէտիտ թէարրիւղաթ վէ թէատտիյաթտա պու լուն-
տըլար վէ պու եիւղտէն շարգտա օլան Քրիսթիան քի-
լիսալարը ասըլարճա Եռնան վէ Աճէմլէրին մէզա-
լամի եիւղիւնտէն զանն օլունտուղունտան չօգ զիյա-
տէ զիյան կէօրէրէք, շարգտա Քրիսթիանլըղըն պօշա
տիւլմէսինէ պիր պէօլիւք սէպէպ օլմուշ տրի:

Տօղրուսը շարգ քիլիսալարընըն պու թալիմի
գապուլ էթմէսի եիւղիւնտէն Մէլէքիւթ Ուլլահըն
շարգտա կիրիֆթար օլտուղը դարար վէ զիյան՝ թա-
րիս սահիֆէլէրինին էն տիլսըրաշ վէ միւտհիշ վազա-
ալարընտան տըր: Թալիմաթ հէր նէ տէ օլսա, ի-
րաս էյլէտիլի զիյան թաղմին օլունմաղ տէրէճէտէ
ազիմ տիր: Պու թալիմաթըն ֆէլսէֆէսի Սալուս Ը
Շէրիֆին էսասընտա տըր. շարգ քիլիսալարընըն քէն-
տիլէրճէ հագգլը ֆէլսէֆէսի վար տըր: Մանթըզի
սուրէթտէ մէվգիլէրի վար, Լաքինամէլի գըսմա կէ-
լիսէ իտտիա էթտիքլէրինի չիւրիւտիւրլէր: Քրիս-
տոստա իքի թապիաթ վէ իրատէթ կէօրմէմէք էտէ-
մէյիգ. շարգ քիլիսալարը Քրիստոսըն ուլունհիյէթինէ

օլ գատար գափըլարլար քի ինսանիյէթինտէ օլան
շախսիյէթ վէ թապիաթը Ուլուհիյէթտէ դայպ էյ-
լէտիլէր, վէ ինսանի թապիաթ վէ իրատէթի գա-
պուլ էթմէքլէ Թէսիս ի Շէրիֆին իւզէրինէ պիր
իլավէ գօյմագլըգ խաֆվը վէ Ուլունհիյէթին ճէվ-
հէրինէ խալէլ կէլմէք գօրղուսը սէպէպիւնտէն Ու-
լունհիյէթ վէ ինսանիյէթի պիր թապիաթ վէ իրա-
տէթտէ կէօրտիլէր, վէ պէօլլէճէ իտտիա էյլէ-
տիլէր. Նէսթօրէականլըգ պիր ատըմ տահա էօ-
թէյէ աթմըլ իտի: Նէսթօրիսս Քրիսթիան ինսա-
նիյէթինի Ուլունհիյէթտէ դայպ էյլէիպ իւահի շախ-
սիյէթտէն վէ թապիաթտան մատա ինսանի շախ-
սիյէթ վէ թապիաթ գապուլ էթմէտի, վէ ինսա-
նիյէթի սըրֆ պիր գուրու գապ ֆարգ էյլէտի: Շարգ
քիլիսալարը իսէ դարպ քիլիսասընա պիր ատըմտա-
հա եազըն կէլէրէք ինսանի թապիաթ վէ շախսիյէ-
թի ինքեար էտէմէտիլէր իսէ, Ուլունհիյէթտէ գա-
րըշտըրարպ մէմլուճ պիր թապիաթ վէ իրատէթ
տէյու գապուլ էյլէտիլէր վէ հալա պու կիւնէ
գատար իտտիալարընտան տիւլմէմիշ տիրլէր:

Շիմտի պու քիլիսալարտան իլք մուհիմ տալա
կէշէիմ:

1. Սիւրեանի իիլիսասը:

Սիւրեանի իսմի փէք ումումի պիր իսմ օլա-
րազ, էլեքվմ հէր նէ գատար Եաղուպի ֆըրգատը
պու իսմի քէնտի իւզէրլէրինէ ալմըլար իսէ տէ,
հագիգաթ Ը հալտէ Մարօնի, Միլիթի, Եաղուպի,

նէսթօրի վէ Գիւտանիւէր միլլիէթ ճիշէթի իւէ Սիւրեանի գաղմընտան մատուտ տըր, էրմէնի գաղմը էլէէվմ, քէնտի նէսլինի պուլմագ վէ քէնտի ճէտտէրինի թանըմագ խուսուսընտա միւշքիլաթ չէքտիքլէրի կիպի, Սիւրեանիւէրին տալի նէսլի վէ ճէտտէրի վէք չօգ գարըշմը, օլարագ անը մուայլէն սուրէթտէ պահա էթմէթ վէք միւշքիլ տիր:

Գան ալագասընճա Աշուրիւէր Սամըն օղու Աշուրտան, Սիւրեանիւէր իտէ, տիկէր օղու Արամտան թէնասիւլ էտէրէք Արամի տէնիլաիւէր: Միւլատտան ագտէմ Աշուրիւէր՝ ճարգը, Արամիւէր իտէ, Արամ ը նէհէյն վէ Սիւրիայը իսթիլա էյլէտիւէր: Արամիւէրէ Սիւրեանի իսմի նէրէտէն կէլտի սիւլալը վէք մուհիմմ տիր: Սիւրեանի իսմի միւրէքքէպ պիր իսմ տիր: Սիւրիա վէ Սիւրեանի, էվվէլա Սիւրիա իքի լուգէթտէն թէրքիպ օլունմուշ, Սիլ՝ Սամի լիսանընտա գալա տէմէք տիր, Եան՝ Ալլահ տէմէք տիր, Սիւրեա Սիւրեա իսմի օլտուէ Լ՝ րէ թահվիլ օլտու կէրէք թէլէֆիլիզ վէ կէրէք Ղարպ լիսանլարընտա կիյաիյի թէպտիլաթան կէօւրէ. վէ Սիւրեանի Ալլահըն գալաընտա սաքին օլանլար տէմէք տիր:

Աշուրիւէր վէ Սիւրեանիւէր հէր նէ գատար Շարգ վէ Ղարպտա սիյասի ասիրէտէ պիր միւլատէթ վէք փարլատըար իտէ տէ, Մասի վէ Ֆարպիւրին, Եունասի վէ Բօմալըլարըն Եէքտիկէրինի

միւթէագըլպ հիւճիւմէրի իւէ պունլար հէր իքի թարաֆ տա ինգիրազ պուլտուլար: վէ էթրաֆ միլլէթլէր իւէ զարըշըպ սիյասի գուվվէթլէրինի փէք էրքէն զայպ էյլէտիւէր: Պու կիւնիւն Սիւրեանիւէրի հանլը նէսլտէն կէլտիքլէրի փէք մուայլէն տէյիլ տիր: Էֆէնտիմիլին զէման ը սաստէթլէրինաէ, Սամի գաղմլարը ճէնուպտան Շիմալա վէ փարթի գապիլէլէրի իտէ Շիմալտան ճէնուպա հիճրէթ էյլէլէրէք՝ Օսթիէն Եանի Ուրֆայը վէ Արգարլարըն Աճնապէն, Շարապէն, Անթիլիպիաս, Արթէն զրալըգլարընը թէշքիլ էյլէտիւէր: Պունլար տրաընտա ճէնուպտան կէլէն մուհիմմ գապիլէ նէպաթիւէր իտիլէր, քի Սամի վէ Էտօմ նէսլինտէն կէլմիշ օլարագ, Ուրֆատա մուհիմմ պիր գըրալիլէթ թէշքիլ էյլէտիւէր, քի Արգարլար, Մանտլար, Պաղլուլար իւէ 34 մէլիքլէր Ուրֆատա տէօրթ Եիւզ սէնէ գատար սալթանաթ սիւրտիւլէր: Տիկէր թարաֆտան Աշուրիւէրին Պաղէսթին Սիւրիա վէ Արապիսթանտան սիւրտիւքլէրի քիւլիլէթլի էսիրլէր տաիի Աշուրիսթան վէ Պապէլաէ տաղըլըպ մահալլի գաղմլար իւէ պիրէշիպ Եուտուլտուլար:

Շէօյլէ քի Սամի գապիլէլէրի պու թարաֆլարտա վէ հէր թարաֆտա պիրլէշիպ Սիւրեանի լիսանը թահթընտա Սիւրեանի իսմինի ալաըլար, վէ աղ իսթիանա իւէ փարթիլէրէ գարըշմագտա պուլտուլար, վէ պու Սամի գապիլէլէրի Ղարպ

տա ճէպէլ ի Լիպնան վէ Արապիսթանտան պաշ-
լալարագ Շարգտա Աճէմիսթան հուտուտնա պա-
տար, տիկէր թարափաան Պասրա քէօրֆէլինէ պա-
տար տաղըմագտա պուլունտուլար: փարթիլէր-
տէն զիյատէ Արապլար իլէ գարըշմագտա պուլուն-
տուլար: Պէօյէճէ շիմտիքի Սիւրեանիլէրին ճէտու-
լէրինին թայինի փէք կիւճ տիր: Ֆագաթ էշքեալ
ը վէճհիլէրի անլէրին Սամի գապիլէլէրի օլտու-
ղունը կէօթէրիօր: Շու տախի աճաիպ տիր քի,
Սամի վէ փարթիլէր եէքտիլէրինէ խասիմ օլմա-
յըպ՝ էօթէտէն պէրրու եէքտիլէրինի սէվմիշ վէ
իզտիվաճ ալագասը իլէ իքի նէսլ գանճա եէքտի-
կէրինէ միւշապիհ օլմուշ տըր: Հաթթա Ուրֆա,
Ատեապէն, Շարասէնին գատիմ սիքքէլէրինտէ
կէօրիլէն սիւրէթլէր պունու իրաէ էտիօր:

Սիւրեանիլէր էօթէտէն պէրրու մէզհէպի պիր
գալմ օլմալարը ճիհէթի իլէ մէշհուր օլմուշ տըր-
լար: Հէման իլք ասրտա ֆրիսթիյանլըղ գապուլ
էտիպ՝ քիթապէթ վէ պէշարէթինէ խըտմէթ ի ա-
զիմլէրի օլմուշ տըր: Վէ ֆրիսթիյանլըղ տինի պու
գալմը հէր թարափտա պիր իսան վէ քիթապէթ-
տէ փէք գուվլէթի միլի պիր իթթիհատա կէթիւր-
միշ տիր: Վէ թա պէշինճի ասրա գատար Սիւր-
եանի ֆրիսթիյանլը փէք խալիս գալարագ դէմանն
ֆրիսթիյան ալէմինտէ փէք փարլագ պիր մէվլի-
լէրի օլմուշ տըր: Պէլի մէքքէլէրի Անթաքիա, Տա-
մասգոս, Ուրֆա, Սամաթ, Մարաշ, Նիւսէպին,

Պաղտատ վէ Ուրմիա կէօլիւնիւն էթրաֆը օլարագ՝
պիհիսապ քիլիսալար թէշքիլ, տտի վէ ալի տէրէ-
ճէտէն պիր չօգ մէքթէպլէր վէ խայրխան միւհա-
սէսաթ քիւշատ էյլէմիշ տիրլէր: Կիւնճիւ ասրտա
Ուրֆատա վէ էթրաֆընտա 3-400 քիլիսա վէ մա-
նասթըրլարըն մէվճուտիլէթի, ֆագիլիսանէ, թի-
մարխանէ, խասթախանէ, եէթիմխանէ վէ իսթի-
յարխանլէրին պուլունմասը, պու թարափլարտա
օլան ֆրիսթիյանլըղը փարլագլըղը կէօթէրմէ-
լէ քիֆայէթ էտէր: տիւնեատա իլք տէֆա օլա-
րագ գատընլարա մախսուս խասթախանէ Ուրֆա-
տա մէյտանա կէլտի: քէզա միսիօնարլըղ ճիհէթի
իլէ տախի խըտմէթլէրի փէք փարլագ օլմուշ տըր:
Աճէմիսթան, թաթարիսթան, Հինտ Զին վէ տահա
ուզսոգ տաիրէլէրէ պէշարէթի կէօթիւրմիւշլէր, վէ
օրալարտա մուհիմ խըտմէթլէրի օլմուշ տըր: Շան-
ղի վիլայէթինտէ Սինկանֆու գույուտաթը վէ սաիր
էսէրլէր, էլիէվմ Հինտիսթանտա Մոզապար ճիհէ-
թինտէ մէվճուտ 400 պինի միւթէճալըղ թուհա-
յան նամ էսքի սիւրեանի քիլիսասը վէ տահա ա-
լէր եէրլէրտէ եէր ալթընտան չըգան էսէրլէր պու
միսիօնարլըղը աղամէթինի կէօթէրէն մուգնի տէ-
վլէր տիր: Շէօյլէ քի պու միլլէթին միսիօնար-
լըղ իւրի հէր թարաֆը իլէ թէֆթիշ էյլէտիլիմիդ-
տէ, պիտայէթտէ չօգ շէյ եափմըշլար իսէ տէ սօն-
լարը պու եափմըղլարըն էլլէրի իլէ եըզմըշ-
լար, վէ պու սէպէպտէն աղիմ էմէքլէրի սէմէրէ-

տար օլմամը տրբ:

Քիթապէթ թարիխէրի տալի փէք փարլագ օլմուշ տրբ: Էլեէվմ սալթ Պրիթիշ միւզէխանէտէ 40 պին փարչատան զիյատէ Սիւրեանիճէ էլ եաղը նուսխէլէրին մէվճուտիյէթի, վէ տինեանըն սանքի հէր թարաֆընտա Սիւրեանիճէ էլ եաղը վէ էսքի թաշարտա մէվճուտ օլան քիթապէթի վէ պու կիւնէ դատար պու էսքի էլ եաղը քիթապլարըն խիթամա կէլմէմէսի վէ պու դատար տա թէլէֆաթ մալիմ օլտուղը հալտէ, պու լիսանըն քիթապէթի նին սէրվէթինի կէօթէրմէյէ քեաֆի տիր:

Քրիսթիյան տինի պալատէ զիբը էլլէտիյիմիզ կիպի, իւք ասրլարտա պու միլլէթի պիր իթթիհատա կէթիւրիպը քիթապէթ, լիսան, միլլիյէթ վէ մէտէնիյէթտէ իթթիֆագա կէթիրտիյի միսիլիւ, հէման պու տին, եանի քրիսթիյանըզ, պու միլլէթին տաղըլըպ փարչա փարչա օլմասընա սէպէպ օլմուշ տրբ: 4 իւնճի վէ 5 ինճի ասրլարտա թէսլիս ի ճէրիֆ վէ Քրիսթօլօճի մուարաղալարընտան էն չօգ միսթէէսսիր վէ միսթէզարըր օլան գալմ պու օլմըշ տրբ: Վադատ 2 ինճի վէ 3 ինճի ասրլարտա Պարտիսանեան, Մարշիեան, Մանիլեան վէ Մօնթանիս վէ սաիր հերեալիկուլըզլար ազ չօգ զիյան վէրտի իսէ տէ, պէտէնտէ թէֆրիգաթ մէյտանա կէթիրմէտի: Ֆազաթ էֆէսոս վէ Գաղկէթոն օրնտալարընըն հաքիմանէ հիւքմ վէ դարարլարը Շարգ միլլէթիւլինէ, ալէլ խուսուս Սիւրեանի ղըսմընա պիր գալմ

հալինտէ թալմինի նագապիլ զիյանը իրա էթմիշ:

Պու գալմ 4 իւնճիւ վէ 5 ինճի ասրլարտա շուտալարա թագսիմ օլունմուշ տըր, քի անլէր հաղգընտա մուխթասարէն պահա էտէճէյիզ:

1. Մարօնիյեր,

2. Միլլիքիյեր,

3. Եագուպիյեր,

4. Նէսթօրիյեր,

5. Քիլսանիյեր,

6. Հիւսսէ Մոզապաս իլիսասը:

Սօն վաղըթլարտա թագսիմ օլունան տալարա տա սալաճագ օլուր իսէք ալթիաէքիլէր տիր:

1. Մարօնի Օրթօսօս,

2. Մարօնի Փրօթէսքանը,

3. Միլլիք Գաթօլիկ,

4. Միլլիք Փրօթէսքանը,

5. Եագուպի եալոս Սիւրեանի Գաթօլիկ,

6. Եագուպի եալոս Սիւրեանի Փրօթէսքանը,

7. Նէսթօրի Օրթօսօս,

8. Նէսթօրի Փրօթէսքանը:

Կէսըլւյօրըզ քի պիր գալմ էսքիտէ վէ էլեէվմ գաշ ղըսմլարա թագսիմ օլունմըշ տըր, իմտի պու միլլէթին մաղիսինըն հալը հաղըրը իլէ փէք աղը իրթիպաթընը կէօրտիլիւմիւզտէն պու ֆըրգալարըն՝ փէք ազ մալիսինտէն պահա լիէ հալը հաղըրընը թագսիմ էտէլիմ:

Ճօղրաֆիա մէլլի ճիհէթինտէն պահա էթ-

մէք տահա թապիի օլտուղը հայտէ, Ղարպտան պաշար իսէք իւք տէֆա Մարօնիւէրէ լծէսատիւֆ էտէրիզ:

1. Մարօնիւէր.

Պուշար Սիւրիանըն սայքի հէր թարաֆընտա պուշունտուլար իսէտէ, պաշընա մափալարը ճէպէլ ի Լիպնան տըր, հէր թարաֆտա օլանլար իլէ պէրապէր 400 պին գատար թախմին օլունույօր, պու գալմ գատիմտէ Սիւրեանի քիլիսասընտա իքէն էլեէվմ անտէն միւթէֆէրրիգ օլարագ՝ պէտէնէն Բօմա քիլիսասընա խապի տիրլէր: Մարօնի իսմինի նա՛սըլ ալտըլար. Համա վէ Համուս արասընտա, Օրէնթէս ըրմաղը քէնարընտա Աղիղ Մարօն իսմինտէ պիր Մանասթըր վար իտի, Ենճը ասրտա Յուստիանոս իսմիէրաթօր անը զիյատէ շէնլէտիպ՝ Շարգտա էն մէհնուր պիր մանասթըր օլտու: Պու մանասթըրըն իսմինին սահիպի 3 ինճիւ ասրտա եաշամըլ օլան փէք տինտար պիր միւնղէվի իմիչ, քի քէնտինէ մուսաըր օլան Զէրտէհան անըն տինտարըղընը փէք մէտհ էլլէմիշ տիր: Պաղըլարըն գալլընճա պու մանասթըր պու զաթըն իսմիլլէ միւսէմնա օլմալըպ՝ անտէն տահա գատիմ պիր հայրապետին իսմիլլէ պինա օլունմըշ, օ զաթտա Տիկրիս ըրմաղը քէնարընտա Սէլուգիայա եաղըն Մոտ Մարի մանասթըրրիտա 81 եաշընտա իքէն շէհիտ օլմուշ: Մոտ Մարի աղիպին իսմի իլէ միւսէմնա օլմուշ տըր: Պու Մարօնիւէր մէքըլար

մանասթըրը չօգ սէլտիքլէրի իչիւն էօթէտէն պէրու պուշար Մարօնի տէնիլմիշ տիր: Պաղաթ պու գալլ անճագ պիր գըլաս օլարագ՝ թարիսի տէրիլ տիր: Հագիգի գալլ վէ թարիսի էֆքեար պու օլմալըպ՝ 7 ինճի ասրտա եաշայան Եուհաննա Մարօնտան ալտըգլարը իսմ տիր: Եուհաննա Մարօն Անթաքիայա եաղըն Սիրում նամ մահալտէ լէլլէլլուտ էլլէմիշ վէ Անթաքիայա թալիմինի պիթիրտիքտէն սօնրա Սթանպօլտա անը իքմալ էլլէմիշ, անտէն Մար Մարօն մանասթըրընա կէլմիշ վէ սիւք ի րուհանիլէյէ տախիլ օլմուշ օլարագ, պիւթիւն գուլվէթի իլէ վագթըն Հերետիկօսըգլարընա գարշը փէք գուլվէթի պիր գալէմ սահիպի օլմուշ տըր: Միւմաիլէյի օլ վագթընտա Սիւրեանի անա քիլիսասընըն գապուլ էլլէտիլի թապիաթ ը վահիտէյի գապուլ էթմէյիպ, տապտա վէ սաիր եէրլէրտէ թէսիրաթընը իշլէթմիշ: Պու զաթ Սիւրիատա պէօյիւք պիր նամ գազանտըղը իչիւն ազ պիր միւստէթ Անթաքիա փաթրիքիլիինի էլտէ էտէր էթմէգ, Լիպնանըն Սիւրեանիւէրի իլէ պիրլէշիպ՝ վագթըն Բում վէ Լաթին քիլիսալարընտա կէօրտիլիւ գէլալէթ սէպէպինտէն անլէրտէն վէ անա Սիւրեանի քիլիսասընտան այրըլարագ եէնի քիլիսա թէշքիլ էլլէտի. վէ թէշքիլ էլլէտիլի քիլիսա վագթըն քիլիսալարընտան տահա փաք վէ ինճիլի իտի: Իշլէ պուշարպէպտէն մուխալիֆլէրի թարաֆընտան անա թապի օլան Լիպնան վէ Անթի-

40-2013

իպնան էհալիսինէ Մարօնի, եանի Մարօնըն թէ-
Ջապիի նամընը վերտիւէր: Իշթէ օլ վազթտան
պէրրու պու իսմ իլէ միւսէմմա տըրլար:

Պու քիլիսա 1182 թարիխինէ գատար պու
հալտէ գալարագ, քէնտի տինի թալիմաթընտա
գալի տուրտուլար վէ հէր նէ գատար րում վէ
լաթին քիլիսալարը պուսլարը քէնտինէ թապի էթ-
մէյէ չալըշտը իսէ մուվաֆֆագ օլամատը: Պու թա-
րիխտէն սօնրա պունյարտան պիր գըմը փափա-
լիլիլին թէսիրաթընտան ազատ օլմագ իսթէտի ի-
սէ տէ, մուվաֆֆագ օլամատը: Պու հալ 1596 յա
գատար տէվամ էյլէտի, վէ փափալիլիք եալաշ
եալաշ քէնտի քէօքիւնիւ պու քիլիսա տէրոնինէ
օալմագտա պուլունտը: 1596 տա ֆէսօպին մա-
նասթըրընտա միլլի պիր սինօա ապտ էտիլտի, օ-
րատա Տանալիի նամ պիր ճիզլիթ, փափանըն
թալիմինտէն փէք գուվվէթիլի պահա էյլէմէսի
իւզէրինէ, էհալի փափալիլիլիէ մէյլ էթտի:
Մէսէլէ իշինէ սիյասի մէհպուրլիլէթ տալի կիրէ-
րէք մէճլիս ոսլրէթ ի րէսմիլէտէ փափայա թապի
օլտու:

Փափա տալի պու քիլիսայա պիր գաչ մէզու-
նիլէթ վէրէրէք թէվապիի հալինտէ տինեայա
իլան էյլէտի: Անէր աթիտէքիլէր տիր. Գիլիսատա
Սիւրեանի լիսանընըն հըֆզը, Սիւրեանի հայրապետ-
լէրին տուա քիթապլարընըն իսթիմալը, քեահին-

լէրին թէէհհիւլիւ, Սիւրեանի հայրապետլէրինի:
Եօրթուլարը վէ սաիր պիր թազըմ մահալլի ալի:
ու ատաթի:

1736 տա մէհուր միւվէրլիլի էսսէմանի
պու քիլիսանըն էվլատը հալինտէ, քիլիսատա ին-
ճիլի պիր իսլահաթ մէյտանա կէթիլմէյէ
չալըշտը վէ արգատաշը ճօրճի Ամիրա իլէ պէրա-
պէր րօմայա կիտիպ՝ պիր մէզունիլէթ ալմազա:
չալըշտը իսէ տէ, մուվաֆֆագ օլամատը: Պու ա-
տէմ Bibliotheca Orientalis քիթապլը իլէ մէհուր
տըր:

8 ինճի Գրիգոր փափա 15 ինճի սարտա քիւ-
շատ էյլէմիշ օլտուղը իլմ ի իլահի մէքթէպի պու
կիւնէ գատար մէվճուտ օլուպ՝ Շարղըն Գաթօլիկ-
լէրինէ խըտմէթ էտէր: Սիւրեանի, Սիլքիթ, Գիլ-
տանի, էրմէնի վէ Գալթի Գաթօլիքլէրին վարդա-
պետլէրի պու մէքթէպտէն չըզըպ՝ թիւրքիանըն
հէր թարաֆրնա տաղըլըրլար:

Պունլար տրասընտա սօն ասրտա ինճիլի միսի-
ոնարլար հիշ էքիլք օլմամըշ տըրլար: Ֆագաթ
փափալիլիք պու քիլիսայր փէք գուվվէթիլիէ էլինէ
կէշիրմիշ օլաուղունտան, ճէհալէթ վէ թէասիւսլ
արալարընտա սօն տէրէճէսինէ եէթիշմիշ, իշթէ
պու սէպէպտէն ինճիլի իշ փէք միւշքիլլէշմիշ վէ
սարֆ օլունան փարալարա նիոպէթէն մէյվէ փէք
աղ օլմուշ տըր: Պէյրուլթատ վազը մէքթէպ ի քիւլ-
լիլէ "Սիւրեանի փրօթէսթանթ Գօլէճի" նամընը

աւարագ սէնէլէրտէն պէրլու Մարօնիլէրէ խըտօ մէթ էյլէմիշ վէ լիպնանտա անա միւհազ օլան միսօնէր մէքթէպլէրի վասըթաւլլէ թալիմ ու թէրպլէյէ ինճիլի իշտէն զիյատէ թէրազզը էյլէմիշ տիւր:

2. Միլլիթէր.

Պուսլար էլեէվմ Սիւրիանըն հէր թարաֆընտա պուսնարագ պէլլի մէրքէպլէրի Հալէպ վէ Շամ ալլը, փաթըրիլլէրի Շամտա օթուրուր. պուսլար 150 պին գատար թախմին օլունույօր:

Պիլա շիւպհէ իւք տէֆա ֆիքրիմիղէ կէլէն սիւալ պու օլմալլը, եանի ասլարընէ՞ վէ պու իսմի նասըլ իւզէրլէրինէ ալմըշլար: Պուսլար ասլէն Սա մի գապիլէսինտէն վէ Սիւրեանի քիլիսառնտան օլարագ 4 իւնճիւ ասրա գատար Սիւրիանըն անա քիլիսառնըն էվլատը իտիլէյ, էֆէսուս վէ Գաղկէթօն սինօտլարընտա պիւր քապիյաք մուարազալարընտա, Սիւրիատա գուվէթի Սիւրեանիլէր ումու մի քիլիսատան ալըլմազը փէք մուղիւրր կէօրաիւքլէրի սէպէպտէն, թապիաթ ըվահիտէ թալիմինի գապուլ էթմէյէրէք՝ անա քիլիսատան թէֆըրիգ օլունուլար: Վէ օլ վազթըն Բիւզանթիօն մէլիլինին թալիմի օլան իքի թապիաթը գապուլ էյլէտիքլէրի սէպէպտէն մուխալիֆլէրի թարաֆընտան անէլրէ Միլլիթ եախօտ մէլիլէ թապի օլանլար իւնվանընը վէրիլտի, վէ պու կիւնէ գատար պու իսմ իլէ մուսէմմա տըրլար, Թարիլին ըլվայէթի-

նէ կէօրէ Բում քիլիսառնա քէնտի քէնտինի թէս իմ էտէն պու ֆրրգալա տօգրու Սիւրեանի անա քիլիսառնըն չօգ հազարէթի վէ թէատտիսի օլմուշ տըր: Նազլ օլունուր քի պու քիլիսա պիւր թապիլաթ տաւասը իշիւն տէլիլ եալընըզ Օրթօտօքս քիլիսառ իլէ չօգ օղրաշիւրշ վէ եէքաթիլէրինէ թաղմին օլունմազ տէրէճէտէ գարար վէ զիյանլար մէյաանա կէթիլմիշլէր վէ պու եիւզտէն 12 սէնէ գատար Սիւրիա քրիսթիյան քիլիսալարը գափալը գալմըշ վէ Անթաքիա քիւրսիւսիւ իշիւն տիւքէնմէզ գալգալար օլունւ՞ գանլար տէօքիլմիշէն նիհայէ անա քիլիսա պուսլարըն եիւզիւնտէն քէնտի քիւրսիւսիւնիւ Աթաքիատան գալարըմազա մէճպուր օլմուշ տըր: Վէ քիւրսիւ պիւր վազըթ Ռիֆանըն Շիմալընտա կիւրկիւր տէնիլէն եէրտէ գալմըշ վէ օրատա տա պիւր միւտտէթ գալտըղտան սօնրա Տիարպէքիլէ, անտէն Մալտին եանընտա Տէրիլ Զահվարան մանաթըրընա նազլ օլունմըշ տըր:

Միլլիթ քիլիսառ թա օլ վազթտան Սիւրեանի անա քիլիսառնտան թէֆրիգ օլունուպ՝ քէնտի քէնտինի Օրթօտօքս քիլիսառ իլէ թէվհիտ էլիլմիշ տիւր: Օլ սէպէպտէն քէնտի միլլիլէթիլինի թէտէմիշ տիւր: Սիւրեանի լիտանընը գալպ վէ Սիւրիճէն գալ: Սիւրեանի լիտանընը գալպ վէ Սիւրեանի անա քիլիսառնտան հէր պիւր ալաղալարընը գաթ էյլէմիշ տիւրլէր: Թա օլ վազըթտան քիլիսալարընը Բում քիւրսիւսալարա թէպիլմ էյլէմիշ

օլարագ Սիւրեանի լիսանընը քիլիսատան չըգար-
մըշլար:

Էլ եէվմ պունլար Սիւրիատա փէք մուհիմ պիր
իւնսիւր օլարագ ատի էհայիտէ "Արապ ուշաղը"
թէսիյէ օլունուրլար: Թիճարէթճէ կէօղլէրի աչըգ,
Էվրօփատան կէլէն վագթըն մէտէնիյէթինէ փէք
էլասթիգի պիր գավմ օլարագ՝ Քրիսթիանլըգ վէ
հագիգի մէտէնիյէթտէն սայքի մահրում օլու պլ իյ
ու իշրէթ վէ տիւնեավիլիյին իշինտէ պաթմըշ վէ
նէսլճէ փէք գարըշըգ վէ պօզղուն պիր գավմ տըր-
լար: Լիսանլարը Արապի, քիլիսա լիսանլարը Արա-
պի, Եունանիճէ, ֆաթրիքլէրի Օրթօտօքս նամըլա
եատ օլունուր:

Պունլար արասընտա թա իւք վագթտան պէրրու
փափավի միսիօնարլար իշլէմէքտէ պուլունմըշլար,
վէ փէք տէ չօգ մուվաթֆագ օլմուշ տըրլար: Ճիղ-
վիթլէրին զսահուրունտան պէրրու Միլքիթ Գաթօ-
լիկ քիլիսալարը Սիւրիատա փէք իլէրի կիթմիշլէր
պու կիւն սալթ Հալէպտէ օն պին գատար Միլքիթ
Գաթօլիկ վար տըր. քէզա Շամ Պէյրութ վէ հէր
պէլլի մէրքէզտէ Միլքիթլէրին էքսէր գուվլէթի
Միլքիթ Գաթօլիկ տիր. պունլարըն տա ֆաթրիքի
Շամտա օթուրուր վէ Միլքիթ Գաթօլիքլէրէ բու-
հանի հիւքիւմէթինի էտէր:

Պունլար արասընտա ինճիլի միսիօնարլար իշ-
լէմէքտէ տիրլէր. մէսէլա Ամերիգան Երիցական
Պօրտըն իշի չօգճա Պէյրութտա պունլարտա իշլէ-

մէքտէ վէ Ամերիգան մաթպատար պունլարա խըտ-
մէթ էթմէքտէ տիրլէր քէզա Reformed Presbyterian
միսիօնարլար կէրչի Ֆալլէհլէր իշիւն կէլմիշլէր իսէ
տէ, պունլար արասընտա տախի իշլէյօրլար:

3 Եագուպիյէր.

Պու քիլիսա Սիւրեանի Անա քիլիսասընըն պու
կիւնքի պագիյէսի տիր. լիսան վէ միլլիյէթինի էն
չօգ հըֆզ էտէն ֆըրգա Եագուպի ֆըրգատը ոլ լըշ
տըր: Թարիխի իսմլէրի Եագուպի, հալ Ը հաղըր
իսմլէրի Սիւրեանի ի գատիմ տիր, քի 25 սէնէ էվ-
վէլ ֆաթրիք ֆըթըրա հիւքիւմէթ վատթատըլլէ Եա-
գուպի իոմինի գալտըրըպ՝ "Սիւրեանի ի գատիմ"
իսմինի իթլագ էյլէտի. Օլ վագթտա Եագուպիլէր
էրմէնի քիլիսասընըն պիր շիւպէսի հայընտա Թա-
նըլըր, վէ հիւքիւմէթճէ մէրճիլէրի էրմէնի ֆաթ-
րիքիւնէսի իքէն, միւմաիլէյհ ֆաթրիք, պու խու-
տուտա տախի Սիւրեանի գատիմ քիլիսասընը պիր
նէվ էրմէնի քիլիսասընտան թէֆրիգ էտէրէք, հիւ-
քիւմէթճէ այլը պիր միլլէթ հալընտա քէնտի քէն-
տինի թանըթտը վէ այլը պիր ֆաթրիքիւնէ իմ-
թիյաղընա տա մալիք օլտը: Եագուպիլէրին պէլ-
լի մէրքէզլէրի Մարտին վէ Ճէպէլ ի Թօր օլարագ՝
Քիւրտիսթան իրագ Մապէյն վէ Սիւրիտա տաղըլ-
մըշ օլուպ՝ 300 պին գատար Թախմին օլունույօր:
Մալապարտա տախի 400 պին գատար Եագուպիլէր
էլնէվմ Սիւրեանի ֆաթրիքիք իտարէսինտէ տիրլէր:
Հինտիսթանտա օլան Սիւրեանիլէրէ այլը պիր պապ

վերհեծելով զտէն, անկերի պրագարագ պու տիյար-
տա օլան Սիւրեանիւերի թահթ ը մի թալաայա
ալալըմ:

Պու գալմա էօթէտէն պերու էն եազըն քի-
լիսա էրմէնի քիլիսասը օլմուշ տըր: Գիլիսա թա-
րիլինին հեր ասընտա հէմշիւրէ քիլիսա հալինտէ
պիլ իթթիֆագ եէքաիկէրինի րում վէ Լաթին
թէարրիւզիւնաէն մուհաֆազա էլլէմիշիւր: Թալի-
մաթլարը տախի էսասէն պիլ օլտուղունը էվլէլէ
զիքը էլլէտիք: էրմէնի վէ Սիւրեանի քիլիսասը ա-
րասընտա չու ֆարգլար վար տըր:

Մէն. Յաղօրթութիւն էքմէյինի Սիւրեանիւեր
մայալը, էրմէնիւեր ֆէթիլ եափարլար. Գրիստու-
տա պիլ թապիաթ կէօսթէրմէք իշիւն իքիսի տէ
պիլ փարմազլարը իլէ խաշ չըգարըրլար. քէնտի-
լէրէ մախսուս եօրթու կիւնլէրի չօգ. Միլատ վէ
վաֆթիզ պայրամլարընը ալը թուլթարլար. փէհ-
րիզ կիւնլէրի փէք չօգ տըր, սայքի սէնէնին նըսֆը
քէնտիլէր իշիւն փէհրիզ տիլ. ըուհպանլարը էվլէն-
մէզ, ապա էթ եէմէզլէր:

Պու գալմըն քիլիսա թարիլի փէք հալիպ վէ
մուհիմ օլմուշ տըր, անկերին քիլիսա թարիլիւերի-
նի չու տար սահիֆէլէրտէ սըղտըրմաղա գատիլ
տէյիլ իզ, թալիմաթ մուարազլարը եիւզիւնտէն
պունլար արասընտա չըգան հերետիկոսլըգ ֆըրգա-
լարը փէք չօգ օլմուշ տըր, հէման 4 իւնճիւ ասը-
տա 20-30 ֆարզլը գանըշ ֆըրգալարը օլտուղընը

Ուրֆանըն գատիմ քիլիսա թարիլի շէհատէթ է-
տիօր: Ասար ը վիւսթա զէմանլարընտա Շարգ վէ
Ղարպտա սալթանաթ սիւրէն միւնզէվիլիզ թարի-
զաթընտան էն չօգ միւթէսսիլ օլան պու գալմ
օլմուշ տըր: Թարիգաթ ը մէզքիւրէ պու գալմ
արասընտա օլ գատար իշթիհար քէս էլլէտի քի,
6 ընճը վէ 7 ինճի ասըլարտա պիլ վազթ օլտու-
քի 70-80 պին միւնզէվիլէր Ուրֆա վէ հէվալիսին-
տէ, իւրեան, սէրսէրի վէ ալարէ օլտարագ՝ օթ ի-
լէ կէշինիլ վէ տաղլարտա, մաղսըլարտա կիւն-
լէրինի կէշիլթիլէր իտի: Պունլարտա տա չօգ ֆըր-
գալար վար իտի. Ամուսլուլար, եանի սըրըգտա
վէ ամուսլարտա օթուրանլար. Տէլիֆիլիէր, եանի
տէլիլէրտէ օթուրանլար. Եարալլար, վիւճիւտ-
լէրինի պըչագ վէ շիշիլ իլէ եարալայանլար. Ամ-
լար, եալընը օթ իլէ վէ օ տա փէք ազ եէյէրէք
կէշինէնլէր. Ամալար, առէմ՝ եիւզիւ կէօրմէմէք
իշիւն կէօզլէրինի պաղլայըպ՝ եա քէօր էտիպ կէ-
զէնլէր, վէ ղայրի: Միւնզէվիլիլ թալիգաթը թա
պու կիւնէ գատար պու գալմտա էքիք օլմամը
տըր: Ճէպէլ ի թօրտա պունլարտան նիշէլէրի էլ-
եէվմ պուլունույօր. պունլարըն պազէն կէլիպ՝ Ուր-
ֆատան Երուսաղէմէ կիթտիլէրլինտէ բաթ կէլ-
միշ իմ, քի պու կիւն տախի չու կիլինիպ օթ
եէրլէր. վէ էհալի տէ անկերէ փէք հիւրմէթ է-
տէրէք փէյլամպէր գատար թափընըրլար:

Պու քիլիսա էօթէտէն պերու փէք մէզհէպի

օլմուշ վէ պու կիսնէ գատար Էսքի թալիմաթ վէ հայրապետական թանգըմաթտան անլէրի ալըմագ փէք միւշրի օլմուշ տըր: Մէքթէպլէրի փէք Էսքի ուսուլտա տէվամ էտէր, քիլիսա լիսանլարը Սիւր-հանիճէ օլարագ՝ քէնտիլէրճէ Քրիստոսըն անա լիսանը օլտուղը իշխն էն մուղատտէս լիսան տըր:

Պիլա շիւպհէ սիւալ օլունուր. պու քիլիսա նէ՞ զէման վէ քիմին վասըթատըյլէ Եագուպի նամընը ալար: Սիւրհանի քիլիսաընտա քիլիսա թարիխինէ վէ լիթապէթինէ ճիհէթ վէրէն պէօյլէք զալ-լար կէլմիշ տիւրէր: Մօր Եագուպլար, Մօր Աֆրէմ, Պարտիսան վէ Հարմօնլըս. Պարսումլար, Ճօրճիլէր, վէ սաիր զէվաթ ը մէհնուրէ կէլմիշ իսէտէ, պուն-լար արասընտա իսմի լաեհմութ զալան, (փաշալլա-լը) Պրտօնօ Մօր Եագուպ օլմուշ տըր: Եւնճը տօ-լըն ատէմի տիր:

Պու ատէմ մապէնտէ թէլ Մալղալաթ շէհ-րինտէ թէվէլլիւտ էթմիշ վէ վալիտէյնինին Եէմինի իւզէրինէ հէնուզ իքի Եաշընտա մանասթըրա նէզը-վէ թէպիմ օլունմըշ տըր. հէնուզ չօճուզ իքէն Եու-նանի Սիւրհանի լիսանլարընը թահսիլ էտէրէք, մա-նասթըրա մուհիմ պիր մէմզի իհրազ էյլէմիշ տիր. վէ տահա կէնճ իքէն միւնգէվիլիք սիլքինէ տախիլ օլմուշ տըր: Վալիտէյնինին Էօլիւմիլ իւ-զէրինէ խալլը սէրլէթի վար իքէն, ճիւմէսինի ֆա-զիլէրէրէ վէրմիշ վէ ասընըն էն պէլլի պիր ատէ-մի օլմուշ տըր:

Պու ատէմ միւնգէվիլիքտէն զօր իլէ ալընլպ՝ պիր փափաղ օլմուշ վէ թապիաթ ը վահիտէ թա-լիմինէ օլ գատար զափըլմըշ քի կիճէ վէ կիւն-տիւզ պու թալիմի միւթալաա վէ վազ Էտէր իտի: Շէօյլէ քի, Շարգտա թապիաթ ը վահիտէ թալի-մինին փիրի օլարագ պիւթիւն գուվլէթի իլէ անը իլէրի կէթիւրմիւշ վէ մուվաֆիազ տախի օլմուշ տըր: Պու վազթլարաա իտի քի, Լաթին վէ Օրթօտօքս քիլիսալարա պիւթիւն գուվլէթիլէրի իլէ Շարգտա օլան քիլիսալարը պու թալիմտէն վազ կէշմէլէրի իշխն հէր նէվ թէատտի վէ գօ-վալալըշ չըգարըյօրլար իտի, վէ Շարգ քիլիսալարը հէր նէ գատար պու թալիմի Գազկէթօնտա գա-պուլ էթմիշ իտիլէր իտէ տէ, հէյէթ ի միւրէթթի-պէ հալինտէ քիլիսէվի իթթիհաթ վէ իթթիֆագա կէլմէմիշ իտիլէր: Իշթէ պու Մօր Եագուպ պու քիլիսալարը պիր հէյէթ ի իթթիհաաա կէթիւմէ-յէ մուվաֆիազ օլտու: Վազթըն իմիէրաթօրը Յուստինիանոս պու ատէմին իշինի գըրմագ իշխն անը իսթանպուլա կէթիւրտտի վէ պու թալիմի մէն էթմէք իշխն անը մահպէսէ աթտը: Ֆագաթ Յուս-տինիանոսը գարըսը գրալիչա թահիտօրա քէնտի-սի Մօնօֆիսիթ օլտուղը սէպէպտէն միւմաիլէյհի մահպէստէն չըգարըպ՝ պու թալիմի ազատճա վազ էյլէմէսինէ միւսաատէ էյլէտի:

Մօր Եագուպ թահիտօրանըն մուպէնէթի իլէ օն պէշ սէնէ փէք գուվլէթ վէ իշթահ իլէ վազ

էյլէյիպ քէնտի թալիմինի իլէրի կէօթիւրտիւ: Միւ-
մաիլէյ՝ չույ կիյէրէք՝ եալըն ալազ վէ եալա օ-
լարազ Մապէյն իւն նէհրէյնին հէր թարաֆընը աօ-
լալըր, վէ կիթալի եէրլէրտէ պու թալիմի դա-
պուլ էաէնլէրի փափազ, էփիսկօփօս թալսսիս էաէր
իտի. չիւնրի թհիօտօրա քէնտինէ փաթրիքլիք ըիւթ-
պէսինի վէլմիշ իտի:

Պու զաթըն միսիօնարլըզ տուլղուսը փէք թու-
հաֆ տըր. պիր ալաղը Աճէմիսթանտա, տիկէրի
Սիւրիատա. Անատօլու վէ իսթանպօլ զափուսունա
գատար, Մըսըր վէ Հապէշիսթանա գատար քէն-
տի թալիմինի իլէրի կէօթիւրտիւ: Կիպլընըն շէ-
հաաթիինէ կէօրէ վաաֆա կէլմէզ զալրէթ իլէ պիւ-
թիւն ֆըրիսթիյան աիւնեասընը տիթրէթտի վէ
Սիւրեհանիլէրին Նէսթօրի վէ Միլքիլէրինտէն մա-
տա ճիւմէսինի, Էրմէնի, Ղպթի վէ Հապէշիլէրի
թապիսթ ը վահիտէ թալիմաթը իլէ պիր իթթի-
հատա կէթիւրաի: Կիպլընըն աէաիլինէ կէօրէ 80
պին բուհանի մէմուրլար թալսսիս էյլէմիշ. Էֆսօսլը
Եուհաննա պու բազամը 100 պինէ չըգարըյօր:

Տիւլմէնլէրի քէնտինի էօլաիւրմէք իսթէտիք-
լէրինտէ, թհիօտօրանըն էօլիւմիւնտէն սօնրա,
քէնտիսի Արապլար արասընա գալըզ ճանընը գուր-
թարտը: վէ սօն կիւնլէրի փէք չօզ միւշքիլաթա
օղրատը. էն նիհայէ 13 եալընտա իրթիհալ էյլէտի,
իշթէ օլ վաթգտան շիմտիյէ գատար Եազուպի
քիլիսասը եաշամըշ վէ Պրտօնօտան սօնրա քիլիսա

ալինլէրինէ իլավէ կէլէրէք շիմտիքի հալա վասըլ
օլմուշ տըր:

4. Նէսթօրիլէր.

Պունլար պու կիւն Աճէմիսթան վէ Հինտիս-
թանըն տաղի մահալլարընտա թէվաթուն էտիպ՝
մէրքէզի մահալլարը Ուրմիա կէօլիւնիւն էթրաֆը
տըր: Փաթրիքլէրի Մար Շոմանի օլուպ՝ 300 պին
գատար թալսմին օլունույօր. լիսանլարը հէփ Սիւր-
եհանիճէ վէ թալիմաթլարը Նէսթօրիօսըն օլարազ՝
պու իօմ իլէ պու կիւնէ գատար միւսէմմա տըրլար:

4 իւնճի ասրտա քէսպ ի իշթիհար էյլէմիշ օլան
էն պէլլի թալիմաթտան պիրի Նէսթօրիականլըզ
իտի: Ասըր մէզքիւր զարֆընտա իտի քի, ճէվհէր
ատտ օլունան թէսլիս վէ Քրիստօսըն շախսընա աիտ
մէսէլէր էլէ ալընըպ՝ էն շէտիտ մուարազալարը
մուճիպ օլմուշ վէ անլէրտէն Արիօս, Փլակիօս, Ա-
փօլլինիրիօս վէ Նէսթօրիօսըն թալիմլէրի զուհուր
էյլէմիշ տիր: Պունլար արասընտա քէնտի մէվճու-
տիյէթիինի էն զիյատէ հըֆզ էտիպ, Շարգտա 1000
սէնէ գատար նուֆուզ վէ թէսիրաթընը զուվլէթ-
լիճէ իշլէթմիշ վէ քիլիսա թարիխինտէ էհէմմ պիր
մէվզի իհրազ էյլէմիշ օլան Նէսթօրիօսըն թալիմի
օլմըշ տըր: Անըն թէշքիլ էյլէտիլի քիլիսալար պու
կիւնէ գատար լայէմութ գալարազ՝ Չին, Հինտ վէ
Ճաիօնիյա գատար միսիօնարլարընը իրսալ էթմէք
իլէ շէօհրէթշուար օլմուշ տըր:

Նէսթօրիօս զանն օլունտուղընա կէօրէ ասլէն Մա-

բաշլը օլուպ՝ շէպապէթինի Անթաքիատա կէշիրմիշ վէ թալիմինի պիթիրտիքաէն սօնրա էվվէյա պիր միւտաթ միւնղէվիլիյէ, անաէն ըուհպան սիւքինէ աախիլ օլմըշ. ազ սօնրա Անթաքիա էփիսկոփոսլը-ղընը էլտէ էտիպ, եէքտէն թէրֆի ի ըրլթպէ էտէ-րէք 426 տա իսթանպօլ փաթըրիքլիք քիւբսիսիւ-նէ ճալիս օլաը:

Միւմախլէյհ փէք մուգթէտիր պիրի օլուպ՝ ֆէ-սահէթ ճիհէթիլլէ իքինճի Զէրտէհան նամընը ալ-տըշ ֆէնտիսի մէպտէ վէ սիյրէթ սահիպլի, տինտար ըուհ վէ հէրարէթլէ մէմլու օլարագ, աթէշի թա-պիաթը, դալէմի վէ պէլաղաթը իլէ վազթըն հերե-տի'ոսլըղլարընա հիւճիւմ էյլէմէյէ պաշլատը: Օլ ասրտա քիլիսայը էն չօգ միւղթարիպ էտէն, Արի-սաականլըզ օլմըշ իտի: Վազաա Աթանասիոս անըն էփէյի թէսիքինի գըրմըշ իտի իսէ տէ, եինէ տէ Արիօսըն էքաիլի թօխումլար հէր թարաֆտա ֆի-լիսլէնիյօր իտի: Նէսթօրիօս պիւթիւն գուվլէթի իյէ անըն էքաիլի թօխումլարը քէլամ վէ գալէմի իլէ չիւրիւթմէքաէ իտի: Միւմախլէյհ Արիօսաական-լըղըն աքսի ճիհէթիլլէն օլ գատար պագտը քի, քէն-տիսի տէ տիկէր պիր ուճա կիտիպ՝ իաթայա տիւ-չար օլաը: Արիօս Գրիստոսըն Ուլուհիյէթիլինի ին-սանիյէթիլնտէ զայպ էյլէտի: Նէսթօրիօս իսէ, ին-սանիյէթիլնի Ուլուհիյէթիլնտէ զայպ էյլէտի: Նէս-թօրիօս Գրիստոսըն ինսանիյէթիլնի գուրու պիր վարըզ աատ էտէրէք՝ ինսանի շախիյէթիլնի Ուլու-

հիյէթին զաթընա համի էյլէտի: Բուհ ը ինսանի ատէմին շախիյլթիլնի թէշըիլ էյլէտիլի կիպի, Գրիստոսըն Ուլուհիյէթի աախի, շախիյլթիլնի թէշըիլ էյլէտիլնի թալիմ էյլէտի:

Նէսթօրիօսըն պու թալիմէ գլաղուղլանմասընա խուսուսի պիր սէպէպ վար իտի: Օ տախի, վազթըն ուլէմասընըն Աղիզ Մարիամա վէրաիքլէրի նամ իտի: Արիօսըն թալիմինէ գարշը եաղան Աթանա-սիօս, Պէսէլիօս՝ Մարիամա վալիտէթ Ուլահ նա-մընը վէրմիշլէր իտի: Պու սէպէպաէն էհալի իամ ի մէզքիւրտէն թէօքէղէ օյրայարագ միւշարիլէյ-ի մէզքիւրտէն թէօքէղէ օյրայարագ միւշարիլէյ-ի մէզքիւրտէն թէօքէղէ օյրայարագ մէրգումէտէն խէլա-սէ վէ շէֆաաթ մէմուլ էթմէքտէ պուլունույօրլար իտի:

Նէսթօրիօս էհալինին վութիւրէսթիլիէ տիւ-չար օլաուղուըն կէօրէրէք մէսէլէնին ֆէլսէֆէսինէ կիրիշտի վէ ըհսի վաղարընտա վալիտէթ Ուլահ թալիմինէ գարշը պահա էյլէյիպ՝ թահրիրաթլարը իլէ տէ, օլ թալիմի չիւրիւթմէքաէ պուլունաը: Միւ-մախլէյհ շէօյլէ իտաիա էտէր իտի:

Մախլուգ խալիղին վալիտէսի օլամազ, պու պիր քիւֆր տիր. պունու տէյէնլէր վէ մէզպուրէ-յէ իպատէթ էտէնլէր հէրետիկօս, հաթթա վութ-վէրէսթ տիրլէր: Մարիամտան տօղան Ալլահ տէ-յիլ իտի, իլլա օլ ֆէլամ իտի քի, թէն ալաը վէ

Մարիամտան, անճաղ սաքին օլապիլթէսի իշխն պիր գապ ալտը: Պու սէպէպտէն Մարիամա վալիտէթ Ուլլան տէյիլ իլլա վալիտէթ իւլ խա նաւընը վէրմէլի իզ:

Նէսթօրիօս ֆրիտոտոսա իքի թապիլթ գապուլ էյլէտի իսէ տէ, իքի շախսիյէթ գապուլ էտէմէտի վէ ինսանի շախսիյէթի ուլուհիյէթէ համլ էյլէտի. օլ վազթըն քիլիսասը վէ խուսուսա Անթաքիա քիլիսասը ֆրիտոտոսա իքի թապիլթ վէ շախսիյէթ գապուլ էտէրլէր իտի: վէ լաքին Անթաքիա քիլիսասը Նէսթօրիօսըն Մարիամ հագգընտա օլան թալիմաթընա գափըլաը վէ հաթթա պու թալիմի ըէսմէն գապուլ էյլէտի: Նէսթօրիօս Մարիամ հագգընտա օլան գանըլընը տահա իլէրի սիւրէրէք, "Մարիամ պիր հէյքէլ մէյտանա կէթիրտի վէ Ուլուհիյէթ թէտրիճէն անտէ սաքին օլտու:" տէյու թալիմ էյլէտի:

Պու թալիմ Շարգտա պիր չօգ միւճատէլէլէր հուսուլա կէթիրտի. վէ պու զաթ ըէֆիգի օլան Անասթասիօս իլէ պիրլէշիպ՝ Մարիամա վալիտէթ Ուլլան տէյէնլէրէ քէլամ վէ թահրիրաթ իլէ օղըաշ հաղա պաշլատը: Միւմահիլէյ իմփէրաթօր հուզուրընտա ըէսմի պիր վազտա չօգ գուվկէթլէ պու մէսէլէյի պահա էտէր իքէն, շէօյլէճէ իրատէ ի լիսան էյլէմիշ տիր:

"Մարիամ վալիտէթ Ուլլան իսէ, փութփէթէսթլէրին իլահընա նէ՝ տէյէլիմ, զիրա անլէրին

տէ վալիտէսի վար: Պօղոսըն քէլամարընը նէ՝ ըէյէ գօյալըմ, "Փէտէրսիզ, վալիտէսիզ, նէսէպսիզ:" տէյու պուլուրույօր: Անա՝ "Մարիամ րուհ իւլ Գուստտան համիլէ օլտու:" իթիրազընը կէթիրէնլէրէ շէօյլէ ճէճապ վէրիւր իտի: "Օ տէմէք տէյիլ քի Սլլան Մարիամըն ըահմինէ կիրաի, զիրա Սլլան մէքեանտան միւնէզզէն տիր, իլլա րուհ իւլ Գուստքէնտիսի սաքին օլմասը իշխն անըն ըահմինտէ պիր հէյքէլ հազըրլատը: Բրիտոտա տա պուհա շէհատէթ էտիյօր. Յովհ. Յ. 21 տէ "Օ իսէ ճէսէտինին հէյքէլի հազընտա սէօյլէյօր իտի:" թէճէսսիւտ էտէն պու հէյքէլ իտի, խաշտա էօլէն, էլէմ շէքիպ՝ գըյամ էտէն, պու հէյքէլ իտի: Օլ հէյքէլէ հիւրմէթ էտէրիմ, օլ հէյքէլի թապիլթճա Ուլուհիյէթաէն ալըրամամ լաքին շախսիյէթճէ ալըրըրմ: Փագաթ իպատէթտէ ալըրամամ:

Իշթէ Նէսթօրիօսըն թալիմի պու հօլ իլէ պաշլատը, Անթաքիա քիլիսասը պազը թատիլաթ իլէ պուհու գապուլ էյլէտի: Ուրֆա քիլիսասը պիւթիւն պու թալիմէ գափըլաըազ իլմ ի իլահի մէքթէպինի Նէսթօրէականլարա թէսլիմ էյլէտի: Փագաթ իսկէնտէրիյէ քիլիսասը վէ մէքթէպի պուհա քիւլլիյէն գարըն տուրտու: Պու աորտա պու մէքթէպ օլ գատար շէրէֆի իտի քի, րօմա պիլէ իսկէնտէրիյէնին նուֆուլը թահթընտա իտի: Պու մէքթէպին մուալլիմիյի Նէսթօրիօսա գարըն գօյարազ, անըն իթիպարընը զըրմաղա պաշլատըր:

Նէսթօրիօս տախի մահալլի մէճլիսէրտէ անկէրէ
զարբը սէօլլէր վէ հիւքմ' էտէր իտի:

Անըն իսթմանպօլտա էն պէօլլիք տիւշմէնի
էվվէլճէ իսթամպօլ փաթըրիքիլի արդու էտիպ տէ,
պօշա տիւշմիւշ օլան փրօքըս նամընտա պիր էփիս-
կօփօս իտի: Պու տտէմ աշգ իլէ Մարիամա օլան
իպատէթի իլէրի կէօթիւրմէքտէ իտի: Միւմաիլէյճ
Մարիամ հազգընտա վազ էտէր իքէն շէօլլէ պիր
մէահիլէտէ պուլունույօր-

«Էյ ազիզ Մարիամ, սէն պիւքիւրիյէթին խա-
ղինէօլնի թաշըյան պիր հէլքէլ տին. բահմին իքին-
ճի տտէմին Ատէնի, Ուլուհիյէթտէ իքի թապիւթ-
լարըն իմթիզաճընըն ֆապրիգատը, ֆէլամըն թէ-
ճէսսիւտիւնիւն նիքեահ օտտսը տըր: Աէն եա-
նան ամմա թէլէֆ օլմայան պիր չալը սըն. քէ-
րուպիլէր արասընտա սաքին օլան օլ պուլութ ա-
մուտը սըն. սէմանըն չիհ տանէլէրի իլէ փազ-
լէնմիշ եիւնիւ տին քի սէնտէն օլ գուրպան օլան
ֆուզու մուգատաէս թիւլիւնիւ ախզ էյլէտի. Էյ
վալիտէ, Էյ պագիրէ, Էյ ճէննէթմէքեան, Էյ վա-
լիտէթ Ուլլահ:

Ֆազաթ Նէսթօրիօսա մուխալիֆ օլան անճադ
պու զաթ տէիլ իտի, պունտան մուգթէտիր վէ
պէօլլիք օլան իսկէնտէրիյէլի Ղըրլիօս իտի: Պու
զաթ փէք տէ հարիս ի շան պիրի օլարագ՝ Նէս-
թօրիօսըն պու գատար իլէրի կիթմէտինի չէքէմէ-
տի: Շախսի սիլրէթ վէ տինսարլըզ ճիհէթիլէ

Նէսթօրիօս Ղըրլիօսա թէֆէվլիլի գ էտէր իտի իտէ
տէ, տիրայէթ վէ ֆէթանէթի անտէն էնկին իտի.
Խշթէ պու իքի մուգթէտիր զաթլար պաշտա օլա-
րագ, պիր թարաֆտան իսկէնտէրիյէ վէ Բօմա,
տիկէր թարաֆտան իսթմանպօլ վէ Շարգ քիլիսա-
լարը իլմ ի իլահիյաթ մէսէլէտի իշիւն մէյտան ը
միւճատէլէյէ աթըլալար:

Ղըրլիօս Նէսթօրիօսա, իմիէրաթօրա, ֆիլիսա-
լարա, Անթաքիա վէ Ուրֆա էփիսկօփօսլարընա
պու մէսէլէ իշիւն շէտիտ մէքթուպլար եազտը.
վէ Բօմատա պունուն իշիւն պիր մէճլիս քիւշտա
էտիպ՝ Նէսթօրիօսա աֆարօզլար կէճնտէրալի. վէ
իսթամպօլ փաթըրիքիլիտէն թարա օլունմաը ի-
շիւն հէր թարաֆը թահրիք էյլէտի:

Մնտէն թէքրար իսկէնտէրիյէտէ պիր մէճ-
լիս թէշքիլ էտիպ, Նէսթօրիօսա 12 աֆարօզլար
իրսալ էյլէտի: Նէսթօրիօս տա 12 աֆարօզլար ի-
լէ մուգապէլէ էյլէտի Շարգտա Մնթաքիա, Ուր-
ֆա, Գայսէրիյէ քիլիսալարը Նէսթօրիօսլն լէյհին-
տէ իտիլէր: Ղըրլիօս տալի Բօմա վէ իսկէնտէրիյէ
քիլիսալարընըն պաշընտա օլարագ՝ անա մուխալիֆ
իտի: Ըն նիհայէ պու մէսէլէ օլ գատար քէսպ ի
վէխամէթ էյլէտի քի, հէր թարաֆտան պունըն ի-
շիւն ումուժի պիր մէճլիսին լուլումը հիսս էտիլալի
պու սէպէպտէն 2 նճի թահօտօսիօս, Ղարպտա բէ-
ֆիլի պուլունան 3 իւնճր վալէնթիւանիս իլէ պիր-
լէշիպ՝ 431 տէ ումուժի սինօտ օլան 3 իւնճի մէճմաա-

լը քիչատ էլէտիւէր։ Պու սինոտ նի՞շիւն էֆէսոս-
տա օլտու. չիւնքի եռնանիւթրին Տիանա իւանէսի
վազթըլլէ էֆէսոստա իտի վէ էֆէսոսլըար Մարիա-
մը օլ իւանէ եէրինէ դօլմուշար իտի։ Պու մէճլիս
էհէմմիլէթ վէ ազամէթ ճիհէթիլլէ նիկիւս վէ իս-
թանպօլ սինոտլարը սըրասընտա իսէ տէ, ախլագ-
ճիհէթիլլէ էնկինտէ տուրուր, չիւնքի սինոտտա
հիւքմ սիւրէն գուվլէթ հասէտ վէ ինթիգամ ի-
տի։ Օլ սէպէպտէն թարիթտէ "Հարամիլէր սինո-
տը" նամընը ալմըշ տըր։

Ղըրիլլօսըն գուվլէթի էքսէրիլէթտէ իտի, զի-
րա զարպտան սայքի ճիւմիէ էփիսկօփօսլարը պէ-
րապէր կէթիլմիշ իտի, վէ Բօմա պաշ էփիսկօփօս
եախօտ փափասը տա պիրապէր իտի։ Նէսթօրիօս-
սըն գուվլէթի իմիէրաթօր վէ շարգըն պէլլի է-
փիսկօփօսլարը իտի։ Նէսթօրիօս 16 էփիսկօփօս ի-
լէ էֆէսօսա կէլտի։ Իմիէրաթօրըն շախսէն հազըր
պուլունմամասը Նէսթօրիօս իչիւն պիր պախթ-
սըղըդ իտի. լաքին մուհաֆազա իչիւն ճէնէրալընը
պիր թագըմ ասքէր իլէ իրսալ էլլէտի. Ղըրիլլօս ի-
սէ վալիտէթ Ուլլահըն պայրաղընը չէքէրէք չէմ-
մաս վէ էսիրլէրտէն մատա 50 Աֆըրիգալը էփիս-
կօփօս իլէ վէ զալէթ տէպտէպէ վէ շամաթա ի-
լէ էֆէսօսա կէլտի։ էֆէսօս էփիսկօփօսու տախի
վէ պաղը Ասիալը էփիսկօփօսլար քէնտինին թա-
րաֆընտա իտիլէր։

Մէճլիս ապալարը տահա թէքմիլ օլմամըշ իտի,

չիւնքի տահա Ասիալը էփիսկօփօսլար, Անթաքիա-
լը Յոզհաննէս վէ սաիր Նէսթօրի պէլլի զաթլար
հալա վասըլ օլմամըշ իտիլէր. Ղըրիլլօս պուլնարը
պէլլէմէյէրէք՝ 160 էփիսկօփօսլար իլէ 431 Յուն.
22 տէ րէսմէն մէճլիսի քիւշատ էլլէտի. Նէսթօ-
րիօսը մէճլիսէ գապուլ էթմէտիլէր, միւմաիլէյհ
իւշ քէրրէ մէճլիստէ պուլունմաղը թէքլիֆ էլլէտի
իսէ տէ, րէտտ էտիլտի։ Ղըրիլլօս մէյտանը պօշ
պուլարագ՝ սըճագ գան իլէ մէսէլէյի էփէյի միւղա-
քէրէ էլլէտիքտէն սօնրա. պիւթիւն մէճլիս վէ պա-
խուսուս էֆէսօս էհալիսի, փալլօսըն վազթընտա
"էֆէսօսլըարըն Արթէմիսի պէօլիւք տիր". տէյու
պաղըրաղլարը կիպի, "Նէսթօրիօս հերետիկօս տըր
Նէսթօրիօս հերետիկօս տըր", տէյու պաղըրմաղա
պաշլատըլար։ Մէճլիսին րէիսի "Նէսթօրիօսը քիմ
անաթէմա էթմէլ իսէ քէնտիսի անաթէմա օլտուն,
հապիգաթ անը անաթէմա էտէր, Աղիլ Մարիամ
անը անաթէմա էտէր, աղիլ մէճլիս վէ պիլ ճիւմ-
լէմիլ անը անաթէմա էտէրիլ" տէմիշ տիր. "Պու
եօլ իլէ մէճլիսի ետըր կիճէյէ գատար տէվամ էտէ-
րէք՝ աթիլտէքի գարար իլէ մէճլիսէ խիթամ վէր-
տիլէր։

"Բապպ Յիսուսըն իօմինէ Անըն զաթընա վէ վա-
լիտէսինէ քիւֆր էտէն Նէսթօրիօս հագղընտա ա-
ղիլ մէճլիսին գարարը, տէրհալ անը էփիսկօփօսլըդ
քիւրսիւսիւնտէն էնտիրմէք վէ րուհանի րէֆաղաթ
վէ ալագալարտան իխրաճ էթմէք տիր։"

Պու գարար իւզէրինէ Էֆէսօս էհարիսի ումու-
ժի պիր Յօբելեան իւան էյլէտիւէր վէ շէհրի թէնպիր
էյլէյէրէք, Ղրիլլօսը՝ մէճլիստէն թա էվէ գատար,
պուխուրլար վէ մաշալար, չալղլար վէ թէրէն-
նիւմէր վէ զայէթ հիւրմէթ վէ շէրէֆ իլէ կէօթիւր-
տիւլէր. ֆէրտասը կիւն Նէսթօրիօս 2 նճի ֆուգա
տէյու իւան էտիլտի:

Պու արատա Նէսթօրիօս մէճլիսին պու գա-
րարնա փրօթէսթօ էտիպ իմփէրաթօրա էլչիլէր
կէօնտէրիպ՝ անտէն իմտատ թալէպ էյլէտի վէ պիր
գաշ կիւն սօնրա Շարգտան Սնթաքիալը Եուհաննա
վէ 42 էփիսկօփօսլար շէհրէ վասըլ օլտուլար: Պուն-
լարն պու գարարա ճանլարը սըղըլարադ՝ պաշգա
պիր եէրտէ Նէսթօրիօսըն թահտը նէզարէթինտէ
պիր մէճլիս քիւշատ էյլէյիպ Ղրիլլօսը վէ թարա-
ֆընը թէսահիւպ էտէնլէրի անաթէ մա վէ գարար-
լարնը ֆէսիս էյլէյիպ՝ հէր շէրրին անաթթարը հա-
լինտէ Ղրիլլօսը իւան էյլէտիլէր

Իշթէ պունտան սօնրա ֆրիսթիյան քիլիսա-
լարնըն խալիսէթի պօղուլար. հասէտ, ըիյա, շան-
փէրէսթիլք բուհլարը քիլիսալարն վէ բուհպան
կիրուհնըն իլինէ կիրէրէք, ֆրիսթիյանըղը մասքէ
էտէնլէրին զուհուրը զանն էտէրսին պու մէճլիս-
տէն պէտ էյլէտի:

Պիր գաշ կիւն սօնրա Բօմա ֆափասը եինէ
վէքիլէր կէօնտէրիպ՝ մէճլիսլէր թէշքիլ օլունտը-
լար վէ սօն պիր մէճլիստէ թէքրարէն Նէսթօրիօս

վէ ֆլաղէօս հիւքմ օլունտուլար: Մէսէլէ էօյլէ
պիր եէրէ կէլտի քի, իքի թարաֆ տա զաիֆ իրա-
տէթլի ի կիէրաթօրա միւրաճաթ էյլէտիլէր, իմ-
փէրաթօր չիմտիյէ գատար Նէսթօրիօսը թէսահիւպ
էտէր իրէն, Ղարպըն խաթըր իշիւն իշի կէվշէթ-
տի վէ պունլարըն միւսալէհէսի իշիւն պիր մէմուր
կէօնտէրտի: Ֆաղաթ պիր նէթիճէ չըգմատըղըն-
տան, թարաֆէյնտէն 8 էր ալա իլէ մէսէլէյի
հալլ վէ ֆասլ էյլէմէք իշիւն պիր գօմօսիօն ինթի-
խապ օլունտը: Գօմօսիօն Ղրիլլօս իլէ քէֆիդի Մէմ-
նոնը հապսա հիւքմ էտիպ՝ Նէսթօրիօսը տա Սն-
թաքիայա էսքի մանասթըրա իրսալ էյլէտիլէր:
Թալիմաթ խուսուսընտա գաթի պիր գարար մէյ-
տանա կէլմէտի իսէ տէ սինօտըն նէթիճէսի ալիմ
օլտը: Պու սինօտ սէպէպ օլտու քի Շարգ վէ Ղարպ
քիլիսալարը թէֆրիդ, վէ Նէսթօրիօսըն թապիլէ-
րիլլէ Շարգտա Նէսթօրէականըզ նէշր էտիլսին:

Նէսթօրէականըզ Սնթաքիատա եէր պուլմա-
տը, չիւնքի Մակղիճիանօս թախթա չըգար չըգմադ
Ղրիլլօս վէ Մէմնոնը թախթա էյլէտի. վէ Նէսթօ-
րիօսը հերետիկօս հալինտէ կէօսթէրտի: Նէսթօ-
րիօս տախի Սնթաքիատան գօվուլուպ, հաղարէթ
վէ ըէզալէթլէր կիյտի: Արապիսթանա, անտէն
Մըսրա վէ տահա աշաղը չէօլէ պիր օվասիսէ կիթ-
տի. վէ օրատա իշի պէլիսիդ օլտու: 439 տա վէ-
ֆաթ էյլէտի:

Պէօյլէճէ հէր նէ գատար պու գաթ էօլտիւ

իսէ տէ, թալիմի էօլմէտի: Իշթէ պիր զաթ քի
անըն լիյազաթ վէ գըլմէթինի գաաթիմ քիլիսա
պիլմէմիշ: Անը պու կիւնէ գատար թահքեր էյլէ-
միշ, վէ պու կիւնէ գատար էսքի քիլիսալար պու
զաթա հէր սէնէ անաթէմա օգուրլար: Լաքին Լու-
տէր պու զաթը չօգ մէտհ էյլէմիշ վէ գաաթիմ
տիւնեանըն պիր միւսլիհի հալիսեա իլաի էյլէմիշ
տիր: Միւմարիէհին փէք չօգ թահքերլարթը վար
իսէ տէ, աճընըրը քի գըսմ Ը ազամը թէլէֆ օլ-
մուշ տըր:

Նէսթօրէականլըղըն Շարգտա ինթիշարընըն
թարիխի փէք ճալիպ իսէ տէ, վազթըլըլ միւ-
սաատէ էթմէտիլինտէն պաշ նօգթարընըն զիքր
իլէ իքթիֆա էտէրիզ: Պու թալիմին իլք մուհիմմ
մէրքէզի Ուրֆա օլմուշ տըր: Ուրֆա իլմ ի իլա-
հիսի Շարգտա Նէսթօրէականլըղըն նէշրինէ իլք
վէ մուհիմմ ատըրընըն աթար: 4 իւնճիւ ասրտա
Նէսթօրէականլարըն էլինէ կէշմէքլէ տահա չօգ
քէսպ ի շէօհրէթ էտիպ՝ Նէսթօրէականլըղ քիլի-
սաալընըն թէմէլ թաշընը վազ էյլէտի: վէ էլլի
սէնէ գատար փէք մուվաֆիադիլէթ իլէ պու թա-
լիմի Շարգտանէշր էյլէտի: Ֆազաթ Բօմա իմփէ-
րաթօրուըն նուֆուզը սիյասի տաիրէտէ Ուրֆա
իւզէրինէ կէլինճէ, Նէսթօրէականլըղը քէնտի
թօփրազընտան տէֆ ու թէպիտ էթմէք իսթէտի:
Օլ սէպէպտէն իմփէրաթօր Զէնօ միլատըն 489
ընտա պու մէքթէպի խարապ էյլէտի: վէ սէրինէ

Մայր Աստուածածին քիլիսասընը պինա էյլէտի,
քի պու կիւն էրմէնի քիլիսասը տըր: վէ թարի-
խի պիր քիլիսա օլուպ՝ ճալիպ վէ միւթհիշ աթէշ-
լէրտէն կէշմիշ տիր: Պու սրբատա Նէսթօրիլէր
Ուրֆատան սիւրիւլտիլէր վէ պիր թազըմը տա
զաթլ օլուստուլար: Նէսթօրիլէրին պաշընտա պու-
լունան Մօր Պարսօմ պու մէքթէպի Նիւսէպինտէ
թէսիս էյլէտի: վէ պու թարիխտէն իթիպարէն
Նէսթօրէականլըղ Բօմա իմփէրաթօրուզուըն հու-
տուտընտան գուրթուլուպ Աճէմիսթան մէմէքէթի-
նէ: իլթիճա էյլէտի վէ Աճէմէրէ մախսուս պիր
ֆրիսթիյան ֆըրգաթը օլտու: Նէսթօրիլէր աթէշ-
փէրէսթ օլան մէշհուր Աճէմ ֆիրօզու իմանա
կէթիլէրէք քէնտի թէսիլլէրինի Աճէմիսթանտա
գուվլէթլէնտիրտիլէր: Աճէմ մէլիքլէրի տալի
տիւշմէնլէրի օլան Բօմա իմփէրաթօրլարընըն թէ-
ատտի իլէ թօփրազլարընտան գօլտուլարը պու
ֆրիսթիյանլարը մուհապպէթ իլէ գապուլ վէ ան-
լէրին մամուրիլէթի պապընտա էլլէրինտէն կէ-
լէն եարտըմը էյլէտիլէր: Էփէյի պիր միւտաթ
Աճէմլէրին հիւսն ի թէվէճճիւհիւնտէ գալտըլար:
վէ գալտըլլարը միւտաթտէ քէնտի թալիմաթ-
լարընը իլէրի կէթիլլէրիպ՝ Շարգա փէք չօգ
միսիօնարլար կէօնտէրտիլէր: 485 տէն 640 ա գա-
տար ումուճէն Աճէմլէրին հիւսն ի թէվէճճիւհիւն-
տէ իտիլէր: անճագ պու միւտաթտէ պիր գաշ
տէֆա շիտաթլիճէ գօլալանտըլար: Նէսթօրիլէր

տէլիւ եայննը Աճէմկերին իլլա Արապ խալիֆէ-
լէրինին հիւսն ի թէվէճճիւհիւնէ մազհար օլտու-
լար: Պաղտատտա քէնտի թըպպի, քիմեալի հիւ-
նէրլէրիլէ չօգ նամ գաղանալար: Արապլարն
իտարէսինտէ օլան Եագուպի վէ Օրթօտօքս Քրիս-
թիյանլար Նէսթօրիլէրին իտարէսինէ կիրտիլէր:
Արապլար 762 տէ Պաղտատա արաբլարնտա Նէս-
թօրիլէր քէնտի փաթրիքլէրինի օրայա գօյարագ,
Պաղտատ փաթրիքի նամըլէ եատ էյլէտիլէր. վէ
հէր թարափտա քէնտի նուֆուղարընը իլէրի կէօ-
թիւրէրէք 25 Էփիսկօփօյլըլար թէշքիլ էյլէտիլէր:

Նէսթօրիլէր թալիմ ու թէրպիլէ տարիէսին-
տէ տախի պէլլի առըմլար աթմըշ տրլլար: Ուրֆա
իլմ ի իլահիսի ֆէսիս օլունարգաան սօնրա Մօր
Պարսում վէ Ներսէս՝ Նիւսէպինտէ օ մէքթէպի թէ-
սիս էյլէտիլէր: Անըն միւտտէթ ի թահսիլիյէսի
իւշ սէնէ իտի. վէ իլմ ի իլահիտէն մաաա սաիր իլմ
տէ վար իտի.— Սարֆ վէ իլմ ի Պէտի, Էտէպիյաթ,
վադթըն լիսանլարը, իլմ ի Հիսապ, իլմ ի Հէնտէ-
սէ, Նօթա, իլմ ի Նիճում, Թըպպ վէ զայրի: Պու
մէքթէպտէն մատա Սելեւգիտտա պիր պէլլի մէք-
թէպ վար իտի քի, 530 տա թէ"սիս օլունուպ՝
600 է գատար փէք փարլագ օլարագ տէվամ էյ-
լէտի: Քէզա Տօրգանատա, Պաղտատա, Ատեա-
պէնտէ վէ սաիր պէլլի մէրքէզլէրտէ պունլարըն
մէքթէպլէրի օլմուշ տրր: 9 ընճը աօրտա պիր
Նէսթօրի Մրիստօ ուէլին ճիւմլէ իշլէրինի թէրճէմէ

է տիպ՝ խօսքօֆ 2 ինճիյէ հէտիյէ Էթմիշ տիր:

Մոհիմմ պիր սիւալ վար, օ տա շու տրր:
Նէսթօրիլէր հանկը աօրտա Չին վէ Հինտտէ քէն-
տի միսիօնարլըք իշլէրինի պաշլատըլար: Թոփմաս
րէսուլըն Հինտիսթանա կիթմէսի պիր բիվայէթ
իլինէ պաթմըշ տրր: Մօշէ տէյօր քի, Թոփմաս
քէնտի տարընըն Հինտիսթանընա կիթմիշ իտի, քի
պու՝ Լուտա թարափլարընա տիւշէր: Թոփմաս վէ
սաիր րէսուլար հազգընտա պիր չօգ բիվայէթլէր
վար տըր. վէ բիվայէթէ հիւրմէթ էթմէք իսթէր
իսէք Թոփմասըն Հինտիսթանա կիթմէսինի գապուլ
էթմէլիլիզ:

Նէսթօրիլէրին միսիօնարլըլընա կէլիւ իտէք,
Սիւրեանի թարիխլէրինին շէհատէթինէ կէօրէ խօ-
րասանտա, Թիւրքիսթանտա, 5 ինճի ասըն իպ-
թիտասընտա մէվճուտ Քրիսթիյանլար վար իտի:
Պիլա շիւպհէ պունլար 4 ինճիւ ասըն սօնընտա
Շարգա կիտէն Նէսթօրի միսիօնարլարըն ճէհտիլէ
օլմալը տըր: Չիւնքի 420 տէ Նէսթօրի փաթրի-
քի Եապալահա՝ խօրասանտա Մոտու շէհրինէ պիր
էփիսկօփօս կէօնտէրմիշ տիր: Պու թարիխտէն
86 սէնէ էվլէլ Նէսթօրի Պարսափաա Աճէմ մէ-
լիլի Սափօրըն էլինտէն Ֆիրար Էտիպ՝ խօրասանա
կիթմիշ, Մոտուտա 15 սէնէ էփիսկօփօսլըք էթմիշ
տիր: Պունտան անլայօրըլ քի Նէսթօրիլէրտէն
ազտէմ պուրալարա Օրթօտօքս միսիօնարլար կիթ-
միշ վէ ինճիլի իշի օրատա պաշլամըշ օլմալը տըր:

Կէրչի Չինտէ օլան՝ Գրիօթիյանլըդ Բէսուլ-
լարըն իշի օլտուղսնա շիւպհէ վար իսէ տէ, պիլա
շիւպհէ իլք ասրլարտա խաչըն միւթաէսը օրայա
կիթմիշ օլմալը տըր: 3 իւնիս ասրտա եաշայան
Արնօպիւս Շարդ միլէթիէրինի սայար իքէն Սէրիւ-
լէր տէյօր: վէ Մօշէ՝ Սէրիւլէրի Չինիլէր ֆարդ է-
տիյօր: Գէղա 5 ինճի ասրտա Նէսթօրի վաթրիք-
լէրինին քէնտի էփիսկօփօսլարընը կէօնտէրմէսի
կէօթէրիյօր քի Չինտէ վէ Թաթարիսթանտա Ին-
ճիլ զարիպ պիր շէյ օլմամալը տըր:

Լաքին Նէսթօրի միսիօնարլըղընըն ալթուն
ասրը 7 ինճի ասրտա օլտու: Պու ասրտա իտի քի,
Օլփիուսն եախօտ եապալլահա Չինէ կիթմիշ վէ
636-781 է գատար սայրի պիր պուշուգ ասր 70
միսիօնարլարըն իսմէրի զիքր օլունույօր: 1625 տէ
Ճիզլիթիէրին վասըթասը իլէ քէշֆ օլունան Աին-
կանֆու գուլուտաթը պունը իսպաթ էտիյօր: Պու-
նըն թէրճէմէսի պիզէ օլ միսիօնարլըդ հազգընտա
չօգ մալիւմաթ վէրիյօր: Թէրճէմէսի վար տըր:

Օլ գուլուտաթտան անլաշըլլօր քի Օլփիուսն
Բայրումըն սալթանաթընտա Չինէ կիթմի. քի պու
գաթ միլատըն 628-650 յէ գատար սալթանաթ
սիւրիյօր իտի: Օղլու Բայրում 34 սէնէ սալթա-
նաթ սիւրաիւ: Ինճիլ պու տէվրտէ օն էյալէթլէր-
տէ նէշր էտիլտի. վէ շէհրլէրտէ քիլիսալար չօղալ-
տը: Օղլու Բայրումըն էօլիւմիւնտէն 15 սէնէ սօն-
րա 699 սէնէսինտէ պաղը էյալէթլէրտէ Գրիօթի-

յանլար ալէյհինէ թաատաիլէր դալդար. իմփէրա-
թօր Հիվլընքըմըն զէմանընա գատար եանի 719 ա
գատար տէվամ էյլէտի վէ նիհայէթէ կէլտի. պու
արատա Եուհաննա, Գիլի վէ Գրիօ նամընտա իւշ
զայրէթլի միսիօնարլար փէք գուլվէթ իլէ Ինճի-
լի նէշր էյլէտիլէր: Հաթթա իմփէրաթօրա պիր
քիլիսա տալի եալալար. իմփէրաթօր պու քի-
լիսատա ճէտալէրինին սանէմլէրինի լէքզ էյլէտի:
752 Սօքում իմփէրաթօր, անըն խալէֆի, չօգ քի-
լիսալար իգամէ էյլէտի: Պու միսիօնարլըդ թա
պունըն խալէֆի վազթընա գատար փէք մուվաֆ-
ֆազիլէթ իլէ տէվամ էյլէտի. 763-780 թարիխի-
նէ գատար: Պու գուլուտաթ Գրիօթիյանլարը չօգ
սէվէն թէկումըն սալթանաթը զէմանընտա եանի
781 տէ հէքք օլունմըշ տըր:

Պու գայտը էմին պիր էսէր հալինտէ զապուլ
էտէր իսէք, պու միւտաէթտէ Գրիօթիյանլըդ փէք
մուվաֆֆազիլէթլէ տէվամ էյլէմիշ, հաթթա իմ-
փէրաթօրլար պիլէ հազիգաթէն տէյիլ իսէ, զա-
հիրէն Գրիօթիյան օլմուշ տըրլար:

Պու միւտաէթտէ Նէսթօրի միսիօնարլըղըն
փարլամասը չօգճա Թիմօթէոս փաթրիք վասը-
թասըյլէ օլմուշ տըր: Պու զաթ ասրընըն էն մուգ-
թէտիր վէ տինտար առէմլէրինտէն պիրի օլուպ
միւմաիլէյ՝ Պէյթ Ապէն մանաթըրընտան իտի:
Պու մանաթըրը Ուլուրիսթանտա Նիֆաս տաղընըն
էթէլինտէ տիր, պու մանաթըրըն՝ թարիխին էն

պէլլի վագաալարընա ալադադը օլմուշ տըր: Թի-
մոթէոս Նիսէպիտէ թալիմ՝ օլմուշ, սօնրա մէդ-
րիւր մանասթըրա շէքիւէրէք՝ միւնղէվիլիք սիւքի-
նէ կիրմիշ վէ օրատա պիր պէօյիք քիլիսա վէ
պիր մէքթէպ տախի թէ՞սիս էյլէմիշ տիր, պու
մէքթէպտէն պիր թաղըմ էփիսկօփօսլար միսիօ-
նարլըգ իւի իշին Շարգա հիճրէթ էթմիշլէր: Ան-
լէր արասընտա էն պէլլի պիրի Սուպղէլ Եէշու նա-
մընտա պիր Էփիսկօփօս օլտու: Միւմաիլէյճ Սիւր-
եանի, Աճէմ՝ վէ Արապի լիսանյարընա աշինա օ-
լարագ՝ Պահր Ը Աղէզ սահիլէրինէ վաղ էթմէյէ
կիթմիշ տիր: Անի վագըթմա թաթար մէլիյինէ
վէ սաիր պէլլի Տիքմտարլարա մէքթուպլար Կա-
պարագ՝ ֆրիսթիյանլըղը դապուլ էթմէլէրի իշին
անլէրէ նասիհաթ վէրիր իսի: Պու զաթ Չին վէ
Ճափօնա կիթմէքտէն կէրի տուրարագ, Ասիանլն
Ղարպ թարափլարընտա թիւրքիսթանտա, Դաֆղա-
սիատա, Պաղթըրիս, Սամարգանթ վէ Կաշղար ճի-
հէթլէրինտէ քէլամը վաղ էտէրէք, պու շէհրլէրտէ
քիլիսալար թէշքիլ վէ լուհանիլէր թախսիս էտէր
իսի:

Սուպղէլ Եէշու Մարիլեան վէ Մանիլեանլարա
տախի հիւճում էտիպ՝ անլէրին ֆըրգալարընը տա-
ղըթտը: Անտէն Աշուրիսթանա տէօնտիւ վէ Պար-
պարլար վասըթմաը իլէ զաթլ օլունտը, Թիմէ-
թէոս պէքլէմէյէրէք՝ Քարտակուս վէ Եապալլահա-
յը Էփիսկօփօս թախսիս էտիպ՝ պօշ զալան միսիօ-

նարըն Եէրինի սօլտուրտը: Պունլարտան իլքի
Կէշանըն մէթրօփօլիթիլիյինի, սօնրաքի Տէլէմալթ-
լարընքինի ալարագ Աշուրիսթանա կէթրաիքլէրի
Եէտի րահիպլէրի աէ վաթըրիքին լուխսաթը իլէ
Էփիսկօփօս թախսիս էյլէտիլէր: Պու Եէտիլէր
Ֆիքրաէ զալմալը տըր: Թովմաս, Զաքէոս, Սիմէս,
Աֆրէմ, Սիմօն, Անասիաս վէ Տափուա Պունլարտան
պաղըլարը Չինէ կիտիպ, Տափուա օլքիլիսալարըն
մէթրօփօլիթիլիյինի ալար, Թովմաս արգատաշլարը
իլէ Հինաիսթանա կիթաի: Փէք իհիթիմալ Հինաիս-
թանա կիտէն պու Թովմասը՝ Թովմաս րէսուլ ի-
լէ գարըշտըրմըշ տըրլար:

Եապալլահա Աշուրիսթանա ալտէթ էտիպ օ-
լատա վէֆաթ էյլէմիշ տիր: Պաղտատտան փէքի-
նէ գատար օլան մէսաֆէ 4 պին միլտէն հիշ էք-
սիք տէլիլ իքէն, Կիպլըն տէյօր քի, Սամարգանթ-
տան փէքինէ գատար 6 ալ քէրպան իլէ Կօլճու-
լըգ էտէրլէր իսի: Մարքօ ֆօյօ պիր սէնէտէ Պու-
խարատան փէքինէ կիթմէքտէ իսի: Մօշէ գիքը
էտէր քի, գույուտաթըն պուլունտուղը վէ մէյտա-
նա կէյաիյի վագըթ Չինտէ վէ էթրաֆընտա փէք
չօգ ֆրիսթիյանլար վար իսի:

9 Ընճը տարտա իրի Արապ Կօլճուլար Մասի-
նա Եախօտ շիմալի Չինտէ ֆրիսթիյանլար օլտու-
ղունա շէհատէթ էտիյօրլար, 877 տէ պիր Պայ-
քունըն իմիէրաթօրտան լուխսաթ ալարագ Էփէ-
յի ֆրիսթիյանլարը, Խալափլարը, Աճէմէլէր վէ Ե-

հումաւիւթի փանթօնտա գըլըճտան կէշիրտիլի զիքը
օլունուլօր: Մօշէ տէյօր քի, "Աշըդ տրր քի Բրիս-
թայանլըդ փէք գուվլէթիճէ վէ տէվամէթլէ Աղէդ
տէնիզի վէ իմաուս տաղլարը արասընտա ասլար-
ճա գալտը վէ պու միւստէթտէ պուրատա օլան
Բրիսթիյանլարըն գլաղուզը Նէսթօրի փաթրիքի
իտի:" Թէքրար այնի միւվէրրիխ գիքը էտիյօր քի,
Սիւրեհանի միւլէլիֆլէր Մարանըն մէթրօփօլիթլէրի-
նին թարիխինի գայտ էտիյօրլար: Մէս. 536, 540,
650, 778, 860, 900, 1000. Հարանընքիլէր 820,
1000. Բաճա վէ Թիպրիսթանընքի. 836, 893:
Պահր Ը Աղէղտէն իմաուս տաղընա գատար 800
միլ տիր:

Քրիստոսըն քիլիսասընտա իսմի լայէմութ օ-
լան փաթրիք Թիմոթէոս 820 տէ վէֆաթ էյլէտի:
Անտէն 180 սէնէ սօնրայա գատար Նէսթօրի մի-
սիօնարլըդլարըն սէօզիւ փէք նատիրէն զիքը օլու-
նույօր:

Թաթարիսթան միսիօնարլըդը ճիհէթի իլէ օն
պիրինճի ասը եէնի պիր միւստէթ պաշը օլտու:
Պու ասրտա իտի քի Նէսթօրի միսիօնարլըդընըն
մէյլէլէրի օլմագ իւզրէ Բրիսթիյանլըդ կէօյէրտի:
վէ պիր Մօղուլ պէյ 200,000 թապասսըյլէ Բրիս-
թիյանլըդը գապուլ էյլէտի: Պու գալմ Չինին
շիմալի գըմընտա ֆաթէլին սինօրլարընտա մէս-
քիւն իտիլէր: Օլ վաղըթտա պու մահալա ֆաթէյ
թէսմիյէ օլունուր իտի: Պունլարըն փրէնսի իւք

իսմինի Եուհաննա երէցի նամընը ալտը: Պու իսմ
անտէն սօնրա կէլէն ասրլարտա Ավրօփատա փէք
շէրէֆ քէսպ էյլէտի: Էհալիսի Բէրիթլէր թէսմիյէ
օլունուր իտի: Խալիթատա ֆարաքօրըմ իսմի
պու գալմըն մէսքիւն օլտուղը մահալը կէօսթէրի:
Փէքինտէն 600 միլ Շիմալ Ը Շարգա տիւշէր:

Պու վազաանըն թաֆսիլաթը շէօյլէ օլմուշ
տըր: Ընք խան նամընտա պիր մէլիք (էսքի իսմի)
տաղա ավճըլըղա չըղմըշ իքէն գարլար արասըն:
տա եօլունու շաշըրըր վէ էօմրիւնիւն թէհլիքէտէ
օլտուղունը անլայարագ տուա էտէր իքէն, բիւհա
հա խայայտա կիպի պիր աղիզ ատէմէ թէօսա-
տիւֆ էտէր, օ տախի Բրիստոսա ինանըր իսէ,
թարիգ ի սէլամէթի պուլաճաղընը անա վատ է-
տէր: Պէօյլէճէ օ տախի ինանըպ եօլունու պու-
լուր մահալընա կէլաիյինտէ ֆարաքօրըմտա պիր
գաշ Բրիսթիյան թիւճճարլարա բասթ կէլիր վէ
անլէրտէն Բրիսթիյանլըղը թալիմ օլունարագ վաֆ-
թիզ օլունմագ իճապ էթտիյինտէ, Խօրասանտա
օլան մէթրօփօլիտէ խապէր կէօնտէրիլ իքէն, շու
իքի սիւալը տախի անլէրէ արզ էտէր: Եանի, թա-
ամլարը եալընըղ էթ վէ սիւտ օլտուղը հալտէ փէհ-
րիզի քէնտիսի վէ գալմը նա՞սըլ թուլմալը. վէ
էքմէք վէ շէրապ հիշ պուլունմատըղը հալտէ Աշա
ի Բապպանիյի նա՞սըլ էթմէլի:

Պու ճիւմէ շէյլէրի անլամաղա մէթրօփօլիթ
փաթրիքէ խապէր կէօնտէրիլ: փաթրիք շէօյլէ ճէ-

վապ վերեր. եանի, վաֆթիղ էլլեմէք իշխն պիր քեանին վէ պիր զաչ շէմմաս կէօնաէրիր վէ փէհ-
րիղ իշխն էթ եէմէյէրէք սալթ սիւա օլապիլիր
իտիլինի վէ Աշա ի Բապպանի իշխն հէր հալ էք-
մէք վէ շէրապ լաղըմ օլտուղունը պէյան էտէր:
Պունըն իւղէրինէ քեանին կէլիր վէ անը վաֆթիղ
էտէր իքէն իսմինի Եուհաննա գօր:

Պու մէլիին օղլու վէ խալէֆի թա ճինկիղ-
խանըն ֆիւթիւհաթլարընա դատար ֆրիսթիյան օ-
լարաղ տէվամ էտէր: Ճինկիղխան 1119 տա մէյտա-
նա չըգտը վէ ճինկիղխան վասթթասըլլէ պու ֆրիս-
թիյան գրալլարընըն սօնու 1202 տէ կէլտի:

2 նճի փրէսթըր Եուհաննանըն վաղթընա
1064 տէ, Նէսթօրի վաթրիք Չինէ պիր էփիսկօ-
փոս կէօնաէրիյօր: 1203 տէ ճինկիղ՝ Թաթար եա-
խօս Մօղուլլարըն խանը օլույօր: Մարգօ փօլօ
պու թարիթի 1187 յէ համլ էտէր: Ճինկիղ փրէս-
թըր Եուհաննանըն գըղընը ալըր: Պու ֆրիսթիյան
պիր դարը օլաբաղ, չօճուղլարընը ֆրիսթիյան թէ-
սիրաթը թահթընտա թալիմ էտէր: Փէտէրի գը-
ղընը ճինկիղէ վերմէտիլի իշխն մուհարէպէ էտէր
ճէպը իլէ գըղը ալընըր: Ճինկիղին 4 օղլան էվ-
լատը օլուր. Եուկաթհէյ, Գալաթհէյ, Թհուլի, վէ
Թհուլքի: Ճինկիղ ֆրիսթիյանլարը սէվէր իտի-
ամմա հիշ իգրար էթմէտի: Օ անճագ հալընըղ
պիր Ալլահա ինանըր իտի: Իսլամիյէթի տէ դա-
պուլ էթմէլիպ, անճագ վաղթընը ֆիւթիւհաթա

վերտի. պէօլլէճէ քէնալիսի վէ 4 խալէֆիերի
սալքի պիւթիւն Ասիայը վէ Ալթուփանըն պէօլլէք
գըմընը զապթ էլլէտիլէր: Եուկաթհէյ անըն խա-
լէֆի օլարաղ՝ 1246 յա գատար Մօղուլլարըն իմ-
վէրաթօրը օլտու: Պու զաթըն տա ֆրիսթիյան
պիր գարըսը օլտուղը իշխն ֆրիսթիյանլար իլէ
տօսթանէ տալլանտը:

Գալաթհէյ Թրանսօքսիանլըն հիւքմաարլըղընը
Թհուլի, ֆօրասանըն, Աճէմիսթան վէ Հինաթիսթա-
նընքինի վէ Թհուլքի Ալանիա, Բուսիա վէ Պուլկա-
րիանընքինի էլինէ ալտը: Ճինկիղին թօրնու ֆուպ-
լայըն էօլլեմիւնէ, եանի 1302 յէ գատար ճինկի-
ղին ֆամիլէապը մուվաֆֆաղիյէթ իլէ ֆիւթիւ-
հաթլարընը իլէրի կէօթիւրաթիլէր: 2 նճի օղլու
Գալաթհէյ ալանէն Սամարգանթտա ֆրիսթիյան-
լըղը գապուլ էլլէտի:

Եուկաթհէյ իմիւրաթօրա՝ օղլու ֆէյուլի խալիֆ
օլտու. վալիտէսի փէք զայրէթլի վէ տինտար պիր
ֆրիսթիյան իտի: Մէրգումէ զայրէթի իլէ օղլունը
վէ պաշտա օլան պիր թաղըմ՝ առէմիւրի ֆրիսթի-
յան վէ վաֆթիղ էթաթիտի: Միւմաթիլէյ հալթա-
նաթ սիւրէր իքէն փէք պիթարաֆ պիր հիւքմաար
օլտուղունը իլան էլլէտի վէ շէօլլէ տէր իտի. "Էյ-
մէնի, Բուլմ, Լաթին, Նէսթօրի, Եաղուպի, ճիւմ-
լէսի ինտիմտէ միւսափի տիր:" 4 իւնճիւ փաֆա
իննօսէնթ պու առէմ հաղղընտա Եաղար իքէն
շէօլլէ թարիթի էտիյօր. "40 Եաշընտա, օրթա պօյ-

լու, սերթ, ասլա կիւմէյէն վէ քեամիլ պիրի իտի:
 Ճինկիզին իւշիւնճիւ օղլու թհուլինին գարըսը
 տախի քրիսթիյան իտի: Թհուլինին իւշ օղլուլարը
 թէֆրիզ օլունմալը: Մանկօ վէ Գուպլէյ, Մօղուլ
 Չինիլէրին իմիէրաթօրլարը, վէ 3 իւնճիւ օղլու
 Հուլաքու Պաղտատ խալիֆէլէրինին մուխրիպի հա-
 լինտէ եէնի պիր հիւքիւմէթ թէչքիլ էտէր: 1258
 տէ Արապ խալիֆէնին մաղլուպիյէթի վէ գարըսը-
 նըն թէսիրաթը իւզէրինէ Նէսթօրիլէրէ չօգ մու-
 հապպէթ կէօսթէրի իտի: Հաթթա քրիսթիյան
 օլտուղունա րիվայէթիլէր վար տըր: Պու զաթ Պաղ-
 տատը ալտըգտան սօնրա տիգգաթը Շիմալի Աճէ-
 միսթանա չէվիրտի: Քէնտիսի վէֆաթ էտիպ՝ օղ-
 լու Ապաքա իսթանպօլ փատիշահը Միխայէլ փա-
 լիօլօկօսըն գըզընա էվլէնտի: Անտէն պիրատէրի
 քէնտինէ խալիֆ օլուպ՝ քրիսթիյանլըզը գապուլ
 էտէրէք Նիքօլա իսթինի իւզէրինէ ալտը: Պու զաթ
 էվվէլա քրիսթիյանլըզը իլէրի կէօթիւրիւպ չօգ զալ-
 րէթ կէօսթէրի իքէն, մէմուլին զալրի օլարագ
 ափանսըզ իսլամիյէթի իլան էյլէտի վէ Ահմէտ խան
 իսթինի ալարագ քրիսթիյանլարը գօվալամաղա
 պաշլատը: Անըն Մօղուլ թապասսընըն պուհա
 չօգ ճանլարը սըզըլարագ պիրատէրի Գուպլա-
 յա րէճա էյլէտիլէր քի անա նասիհաթ էյլէսին: Էն
 նիհայէ րուէսա ի հիւքիւմէթ անը գաթլ էյլէտի-
 լէր: Անըն խալէֆի Արիստն փէք զալրէթի պիր
 քրիսթիյան իտի վէ պիւթիւն գուպլէթի իլէ քը-

րիսթիյանլըզը իլէրի կէօթիւրալ վէ փափա անա
 թէչէքքիւր-նամէյի կէօնտէրի իքէն Մէքքէ մու-
 գատտէս մապէտի պիր քրիսթիյան քիլիսասընա
 թահվիլ օլուր գօրգուսը պիւթիւն իսլամիյէթ
 տիւնեսսընը սարստը: Լաքին օղլու թախթա չըզ-
 աըզը կիպի իսլամիյէթի գապուլ էյլէտի:

Քուպլէյ 1279 տա Չինին ֆիւթիւհաթընը պի-
 թիրտի: վէ քէնտի փայթախթընը փէքինէ կէօ-
 թիւրալ: Չամպալու, իլք պիր մուհարրի անը քրիս-
 թիյան ֆարզ էտիյօր: Լաքին սօնրաքի միւվէրրիւ-
 լէր անճագ քրիսթիյանլարըն լէյհինտէ օլտուղու-
 նը զիքր էտիյօրլար: 0 4 գարը ալտը: Պու սըրա-
 տա իտի քի պիր Նէսթօրի Չին մէթրօփօթիթիլի-
 նէ կէօնտէրիլտի:

Փափալիլէրին միսթօնարլըզը 13 իւնճիւ ասր-
 տա պաշլատը փափա 1242 տէ վէ 78 տէ իմիէ-
 րաթօրա մուրախասլար կէօնտէրտի: քի պուհ-
 յարտան պէլիճէսի Եուհաննա Մօնթէ ֆարվինօ
 իտի: ֆարվինօ Չինտէ օլան Նէսթօրիլէրէ տէ մէք-
 թուպ կէթիրտի, պու զաթ Հինտիսթանը տա զի-
 յարէթ էյլէտի, վէ զիքր էտիյօր քի պուրատա օ-
 լան խան հէր նէ գատար փութիէրէսթ իսէ, քը-
 լիսթիյանլարա տա մուհապպէթ կէօսթէրիյօր, վէ
 պուհուն իլէ պէրապէր օրատա օլան Նէսթօրի քը-
 լիսթիյանլարըն պաշգա հիշ պիր քրիսթիյան ֆըր-
 գասընա միւսատտէ էթմէտֆրէրինի տէ զիքր է-
 տիյօր վէ պու սէպէպտէն Նէսթօրիլէրին գօվալա-

յըշնա տիւշար օլմուշ, լաքին սօնրա խանըն հիւսն
ի թէվէճճիւհիւնէ մաղհար օլմուշ տըր: Քարվինս-
նըն մագսէտի պու Նէսթօրի Գրիսթիյանլարը փա-
փանըն իտարէսինէ կէթիրիպ՝ անլէրի գաթօլիք
էթմէք իտի վէ պու մագսէտինի իճրա էյլէմէք ի-
չիւն Երեց Եուհաննանըն ճինսինտէն կէլէն պիր
իմփէրաթօրը տա գանտըրտը վէ իմփէրաթօր Նէս-
թօրիլէրի ճէպրէն փափանըն իտարէսինէ կէթիր-
մէք իսթէտի վէ հէմ՝ տէ կէթիրտի, լաքին էօլ-
տիւշիւ կիպի Նէսթօրիլէր փափանըն պօյունտուրու-
ղունը գըրտըլար: Քարվինս 1305տէ 6000 փութ-
փէրէսթի վաֆթիդ էյլէտիյնի գիքը էտիյօր, միւ-
մաիլէյհ Եէնի Ահմը վէ Մէզամիրի Մօղուլ լիսա-
նընա թէրճէմէ էյլէտի:

1307տէ փափա 7 էփիսկօփօսլար կէօնտէրիպ՝
Քարվինսյը փէքինտէ Շարգըն արքէփիսկօփօսը տէ-
յու թախսիս էյլէտի: Մարքօ Փօլօնըն Զինէ կիթ-
մէսի Գուփլէյին սալթանաթը միւտտէթինտէ իտի:
Ֆիհհագիգէ անճագ պիր գաշ Ալփօփալը Ղարպի
Զինէ կիթմիշ իտի վէ Ճինկիզին սալթանաթընտա
հէր նէվ Քրիսթիյանլար սուհուլէթիլէ պու մուղլիմ
տիլարլարա կիտիպ՝ ինճիլի վազ էտէպիլիլէր ի-
տի: լաքին աճընըրըզ քի Բօմա միսիօնարլարը պու-
րալարտա օլան Նէսթօրիլէրին պաշլատըզլարը իշէ
պիր տիվար չէքտիլէր վէ կէրէք Նէսթօրիլէրին կէ-
րէք Փափալիլէրին, տօղրու վէ Քրիստոսըն հայա-
թը իլէ իշլէմէտիլէրի սէպէպինաէն պու ճանը իշ

լաղըմ օլտուղու գատար թէրագըր էթմէտի վէ
հաթթա չօգ զիյան կէօրտիւ:

Նէսթօրիլէրին վազ էթտիլի ինճիլին խալիս
իտիլինէ շիւպհէ Եօգ տըր: Հէր նէ գատար ին-
ճիլ Նէսթօրիլէրին պաշլատըզը վազըթտա օլան
խալիսէթինի զայպ էյլէմիշ իտի իսէ տէ, Եէնէ տէ
վազթըն ճիւմէ քիլիսալարընտան տահա փաք
գալմըշ իտի:

Օլ վազըթ ինճիլին մալիք օլտուղը խալիսէ-
թէ կէօրէ մէյվէ հասըլ էթմիշ իտի: Լաքին 300 է
գատար Քրիսթիյան տիւնեասը իւնսի րուհանի վէ
ազլի հայաթընը փէք զաիֆլէթմիշ իտի վէ Փա-
փալի քիլիսա հէր թարաֆը քէնտինին հարիս
պայրաղընա կէթիրմէք սէվտասըլլէ պու թարաֆլար
տա օլան Քրիսթիյանլարըն էմէքլէրինի պօշա չը-
գարտը: վէ պու կիւնէ գատար պու սէվտասը
Եիւղիւնտէն նիշէ իշլէրի խարապ էյլէմիշ տիր:

Մօշէ տէյօր քի Նէսթօրիլէր Քիթապը Մու-
գատտէսի անլամալարը վէ ահքեամ ու էվամիրի-
նի հըֆզ էթմէք ճիհէթի իլէ ասընըն պիւթիւն
Քրիսթիյան տիւնեասընա թէֆէվլիլգ էտէր իտի:

Պու ասրտա իտի քի, իսլամիյյէթ՝ 4 իւնճիւ
ասրտան պէրրու Նէսթօրիլէրին միսիօնարըզ
իշինի իճրա էյլէտիլէրի իմաուս տաղընըն Ղար-
պի սէվահիլինի զապթ էյլէտի:

997 տէ Սուլթան Մահմուտ Աճէմ թախթը-
նըն խալէֆի օլտու վէ պու զաթ Երեց Եուհաննալա

մուսաբըր իտի: Մահմուտ իսլամիյէթի չօգ իլէրի
կէօթիւրէ պիւտի: Շարգըն փափաքը օլան Պաղտատ
խալիֆէսի ֆափաթը՝ Մահմուտը ճէսարէթլէնտիւրտի
վէ ճիւմլէ խըտմէթլէրինէ մուգապիլ օլմագ իւզ-
րէ անա ճէննէթի վատ էյլէտի: Միւմարիլէյճ միւ-
հօնլարը իսլամիյէթէ տէօնտէրտի: փայթաթը
Գապուլտա կիզնի իտի: Միւմարիլէյճ պիր գաշ տէ-
ֆա Հինտիսթանը իսթիլա էյլէտի վէ Շիմալի թա-
թարլարը քէնտինին իտարէսինէ կէթիւրտի: իսլա-
միյէթ Հուլաքունըն նէսլինէ կիրտի: 14 իւնճիւ
ասըն իպթիտասընտա պու տինին հուգուրընտա
Հայրքունիա, խօրասան վէ թրանսօքսանիա թէնէզ-
գիւլ էյլէտի: վէ օրատա օլան Նէսթօրի, Լաթին
վէ Եագուպիլէրի քէնտինէ թապի էյլէտի: Լաթին
հինէ պիր գըլըճ լաղըմ իտի: թիմուրլէնկին գը-
լըճը իտի քի, տիւնեայը լէրգան էյլէտի վէ թա-
թարիսթանտա օլ գատար գան տէօքտիւ քի, օլ
իսթիլարը եիւզիւնաէն Ղարպի թաթարիսթան
քիլիսալարը եէր իլէ եէքսան օլտուլար: 1380 տէ
թիմուրլէնկի էվիլէյա թրանսօքսանիայը անաէն Մօն-
կօլիայը, անաէն Հինտիսթանը, Աճէմիսթանը, Ա-
սիա ր սուղրա, Մապէյն վէ Բուսիայը զապթ է-
տիպ՝ փայթաթընը Մամարգանթա գուրտը: թի-
մուրլէնկտէն սօնրա թրանսօքսանիա թիւրքիսթան,
Հայրքունիա՝ վէ խօրասանըն Նէսթօրի քիլիսալարը-
նըն իսմինի իշիթմէյօրըզ: Միւմարիլէյճ Չինէ պիր
սէֆէր էտէր իքէն 1415 տէ էօլաիւ:

Քուպլէյ իմիէրաթօրուն էօլիւմիւնտէն պիր ասր
գատար սօնրա թիմուրլէնկի էօլաիւ: 1302տէ Մարգօ
փօլօ Քուպլէյին էօլիւմիւնտէն սօնրա թաթարիսթա-
նը կէզէր իքէն, ֆաշքար, ֆուլքամ, ֆունկուլթը, Էր-
ֆէմուլ, ֆէրքիւթ, թէնտուքտէքի Նէսթօրի քիլիսա-
լարըն մէվճուտիյէթինի զիքը էտիյօր: Պու իսմլէրին
պաղըսընըն նէրէտէ օլտուլունը պիլմէյօրուզ: շիւպ-
հէսիզ Հիմալայանըն էթէքլէրինտէ օլմալը տըր:

1369տա Ճինկիզին էօլիւմիւնտէն 140 սէնէ սօն-
րա անըն նէսլի եէրլի Չինլիէրին իսեանըլա տըշա-
րը սիւրիւլաիւ: Օլ վագթտա Բօմա միսթօնարլարը տա
Չինտէն սիւրիւլաիլէր: Լաթին Նէսթօրի էսքի պիր
քիլիսա օլտուլընտան հէր նէ գատար գալտը իսէ տէ,
եինէ տէ թէատտիլէր իլէ պու քիլիսալարը Չինլիէր՝
թէօրէթմէտիլէր: 1490տա Սիմօն ֆաթրիք ճէնուպի
Չինէ պիր Մէթրօփօլիթ կէօնտէրտի: Սիմօնըն իքի
խալէֆլէրի թարիխտէ զիքը օլունուլօր: Անտէն սօն
րա Սիմօն իսմի գալմայօր: 1502տէ Էլիյաս ֆաթրիք
Չինէ վէ Հինտէ տէօրթ Էփիսկօփօս կէօնտէրիյօր:
—Թովմաս, Եագալլահա, Տէնհու վէ Յակօբոս:

1510տա Եագուպ սաղ իտի: 1540 տա Չինտէ
եինէ Նէսթօրիլէր ալէյհինէ պիր գօվալայը չըգտը:

Փափալի քիլիսալար՝ 16նճը ասրտա քէնտի մի-
սիօնարլարընը կէօնտէրտիլէր: կիտէնլէր պու թա-
րաֆլարտա վագթըլլա շու գատար Նէսթօրի միսթօ-
նարլար կէլտիյինի պիլմէտիլէր: Շէօլլէ քի, 1620տէ
էշուր Սինկանֆու գուլուտաթը քէշֆ օլունանա

զատար ինճիլին ու տիյաբա կիթտիլինի պիլէ պիլմէ-
յօրլար իտի: Գէք ինճիմալքի, ճիւմէ Նէսթօրի քի-
լիսալարը Գանթօնտան Զին հիսարլարընա զատար,
օրատան Պահրը Ազէզէ զատար մապէյնաէ զալան
պիլը իլի եիւզ սէնէ զարփընտա մահվ օլմուշ տըրլարը:

Պու իիլիսանըն ահիլալ յ հազրէսի.—

Կէօրիւնիւյօր քի, Նէսթօրի միսիօնարլարը մէր-
քէզի վէ Շարգի Ասիատա Յիւնճիւ ասրտան լճա 16նճր
ասրատէք տէվա մ էթսի վէ էն չօդ իշ կէօրաիւքիւրի
ասրլար 7նճի—13իւնճիւ ասրըն օրթասընատէք տիր:

Պու զատար ուզուն վազթտա պու միսիօնարլը
ղըն պօշա տիւշմէսի զիւհադիգէ հէմ աճըլը հէմ փէք
մուհիմմ պիլը վազաա ի թարիլիլէ տիր: Պու խու-
սուս ճիւմէմիլի միսթէհայլիլ էտիյօր: Մուզատտէր
նի՞չիւն քէնտի սիյասի թէպէտտիւլաթըլլա ասրլարըն
պու զատար էմէքլէրինի հիշէ չըգարըպ՝ անճագ թա-
րիւ վէ գուլուտաթտա պու էսէրլէրի պրագսըն: Պու
սուսլար մուհիմմ տիր. ճէվապընա միւզ թէսիլ տէ-
լիլ իզ: Պիլա շիւպհէ պու ուզուն միւտտէթտէ օլտն
միսիօնարլըդ իշի փէք զայրէթ վէ աշղլա իճրա օլտու
խսէ տէ, փէք ինճիմալ անլէրին էն պէօյիւք խաթա-
սը Գրիսթիյան թէ՞սիրաթընըն նօզսանընտա իտի:

Տէմէքքի, էվրօփա վէ Ամերիգատա պու սօն ասր-
տա պաշլայան միսիօնարլըդ բուհը՝ ասարը վիւսթա-
տա Շարգ Նէսթօրի Գիլիսէլէրինաէ զաթէն վար իտի:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594428

3

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594431

6

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594427

2

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594430

5

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594426

1

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594429

4

